

आर्थिक विकासका प्रमुख पक्षहरु

मौद्रक नीति, कृषि, उद्योग, व्यापार, पर्यटन, शिक्षा, स्वास्थ्य, यातायात, संचार, विप्रेषण, उर्जा विद्युत) योजना र विकास सम्बन्धि सामान्य जानकारी

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरु : २०८० कार्तिक २३ गते ३ आयोजना थप गरिएको

विषय/क्षेत्र	आयोजन संख्या
राजमार्ग	६
रेलवे	१
सिँचाई	६
जलविद्युत	४
विमानस्थल	३
खेलमैदान	३
धार्मिक तथा साँस्कृतिक सम्पदा	२
खानेपानी	१
वन क्षेत्र संरक्षण	१

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरु रहेका मन्त्रालय

मन्त्रालय	आयोजन संख्या
उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	१०
भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	६
साँस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	५
युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	३
रक्षा मन्त्रालय	१
खानेपानी मन्त्रालय	१
वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१

राष्ट्रिय गौरवका आयोजनाहरु निर्माण शुरु भएको र सम्पन्न हुने आ.व.

क्र.स.	आयोजना	मन्त्रालय	निर्माण शुरु भएको आ.व.	निर्माण सम्पन्न भएको आ.व.
१	सिक्टा सिँचाई आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६१/६२	२०८१/९०
२	बबई सिँचाई आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०४५/४६	२०८२/८२
३	रानी जमरा कुलरिया सिँचाई आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६७/६८	२०८०/८१

४	सुनकोशी मरिण डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०७३/७४	२०८०/८१
५	महाकाली सिँचाई आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६३/६४	२०८७/८८
६	भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६८/६९	२०७९/८०
७	माथिल्लो तामाकोशी जलविद्युत आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६७/६८	सम्पन्न भएको
८	बुढीगण्डकी जलाशययुक्त आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६९/७०	२०८३/८४
९	मिलेनियम च्यालेञ्ज एकाउन्ट नेपाल विकास समिति - विद्युत प्रसारण आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६७/६८	२०८४/८५
१०	पश्चिम सेती जलविद्युत आयोजना	उर्जा, जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालय	२०६७/६८	एकिन नभएको
११	गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल आयोजना	सँस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२०७२/७३	२०७८/७९
१२	पोखरा क्षेत्रीय अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल आयोजना	सँस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२०७४/७५	२०७९/८०
१३	निजगढ अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल आयोजना	सँस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२०७१/७२	२०८५/८६
१४	पूर्व पश्चिम विद्युतीय रेलमार्ग	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	२०६६/६७	२०८६/८७
१५	हुलाकी लोकमार्ग आयोजना	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	२०६६/६७	२०८०/८१
१६	पुष्पलाल मध्य पहाडी लोकमार्ग आयोजना	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	२०६४/६५	२०७९/८०
१७	कोशी कोरिडोर लोकमार्ग	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	२०६५/६६	२०८७/८८
१८	कालीगण्डकी कोरिडोर लोकमार्ग	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	२०६६/६७	२०७९/८०
१९	कर्णाली कोरिडोर लोकमार्ग	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	२०६५/६६	२०८४/८५
२०	काठमाडौं तराई	रक्षा मन्त्रालय	२०७३/७४	२०८०/८१
२१	मेलम्ची खानेपानी आयोजना	खानेपानी मन्त्रालय	२०५५/५६	२०८०/८१
२२	पशुपति क्षेत्र विकास कोष आयोजना	सँस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२०६९/७०	२०८०/८१
२३	लुम्बिनी क्षेत्र विकास कोष आयोजना	सँस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय	२०६९/७०	२०८०/८१
२४	राष्ट्रपति चुरे संक्षिप्त कार्यक्रम	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	२०७१/७२	२०९३/९४
२५	मुलपानी क्रिकेट रंगशाला	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	२०८०/८१	२०८३/८४
२६	कीर्तिपुर क्रिकेट रंगशाला	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	२०८०/८१	२०८३/८४
२७	भरतपुर क्रिकेट रंगशाला	युवा तथा खेलकुद मन्त्रालय	२०८०/८१	२०८३/८४

सार्वजनिक व्यवस्थापन कार्यालयले प्रकाशन गरेको आ.व. २०८०/८१ को असोज मसान्त सम्म

मसान्तसम्म नेपालको कुल सार्वजनिक ऋण २३ खर्ब ७१ अर्ब २५ करोड ९५ लाख पुगेको जसमध्ये बाह्य ऋण ११ खर्ब ९७ अर्ब ५७ करोड (५०.४) तथा आन्तरिक ऋण ११ खर्ब ७३ अर्ब ६८ करोड (४८.५७%)

मानव विकास प्रतिवेदन २०२१/२०२२

संयुक्त राष्ट्रसंघीय विकास कार्यक्रमलेसन् २०२२ सेप्टेम्बर ८ का दिन प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको ।

- ❖ कुल १९१ देशको सहभागीता
- ❖ नेपाल १४३ औं स्थानमा नेपालले प्राप्त गरेको अंक ०.६०२
- ❖ नेपालको प्रतिव्यक्ति आय १३७७ अमेरिकी डलर पुगेको
- ❖ विद्यालय शिक्षाको मध्यम वर्ष ५.१
- ❖ विद्यालय शिक्षाको अपेक्षित वर्ष १२.९ वर्ष
- ❖ अपेक्षित आयु ६८.४ वर्ष (पुरुष ६६.६ वर्ष, महिला ७०.४ वर्ष)
- ❖ लैङ्गिक विकास सूचकांक ०.९४२
- ❖ दक्षिण एसियाली मुलकको अवस्था

क्रम	सूचीका अन्तिम ५ देशहरू
७३औं	श्रीलंका ०.७८२
९० औं	माल्दिभ्स ०.७४७
१२७ औं	भूटान ०.६६६
१३९ औं	बंगलादेश ०.६६१
१३२ औं	भारत ०.६३३
१४३ औं	नेपाल ०.६०२
१६१ औं	पाकिस्तान ०.५४४
१८० औं	अफगानिस्तान ०.४७८

क्रम	सूचीका प्रथम ५ देशहरू	क्रम	सूचीका अन्तिम ५ देशहरू
१	स्वीट्जरल्याण्ड ०.९६२	१९१ औं	दक्षिण सुडान ०.३८५
२	नर्वे ०.९६१	१९० औं	चाड ०.३९४
३	आइसल्याण्ड ०.९५५	१८९ औं	नाइजर ०.४०
४	हङकङ ०.९५२	१८८ औं	सेन्ट्रल अफ्रिकन रिपब्लिकन ०.४०४
५	अष्ट्रेलिया ०.९५१	१८७ औं	बुरुन्डी ०.४२६

बजेट

बजेट भन्नाले कुनै निश्चित अवधिको आय र व्ययको दस्तावेज हो । यसलाई आर्थिक क्रियाकलापको राशिफलको रुपमा लिन सकिन्छ । बजेटले विगतको समीक्षा, बर्तमानको सिंहावलोकन र भावी कार्यदिशाको रणनीतिक वित्तीय दस्तावेज हो जसले सरकारको अद्यावधिक अवस्थाको चित्रण गरेको हुन्छ ।

विश्वमा बजेटको शुरुवात सन १७३३ बेलायतबाट भएको बेलायतमा रवर्ट वालपोलले प्रस्तुत गरेका

नेपालमा वि.सं. २००८ माघ २१ गते मातृका प्र. कोइरालाको पालामा सर्वप्रथम बजेट पेश भएको । पेश गर्ने अर्थमन्त्री सुवर्ण शमशेर ज.व.रा.

पहिलो बजेट रु ५ करोड २५ लाख २९ हजार थियो भने,

राजस्व संकलनको अनुमान ३ करोड ५ लाख १६ हजार रहेको थियो ,

आ.व. २०१३/१४ देखी बजेटलाई साधरण र विकास गरी विभाजन गरी बजेट तर्जुमा गर्ने पपिटीको शुरुवात भएको,

आ.व. २०१७/१८ देखी बजेटमा अनुदानको रकम उल्लेख गर्ने शुरु गरिएको,

आ.व. २०५९/६० देखी बजेटलाई प्रथमिकताका आधारमा वर्गीकरण गरिएको,

आ.व. २०६१/६२ देखी बजेटलाई चालु, पूँजीगत र वित्तीय व्यवस्थापन (साँवा र व्याज भुक्तानी) गरि वर्गीकरण गरिएको बजेट वक्तव्य आर्थिक वर्ष २०८०/८१ : अर्थमन्त्री प्रकाश शरण महतले २०८० जेष्ठ १५ गते पेश गर्नुभएको ।

आर्थिक वर्ष २०८०/८१ को बजेटको

- ♣ आर्थिक वर्ष २०७९/८० आर्थिक बृद्धिदर २.१६ %
- ♣ आर्थिक वर्ष २०७९/८० मुद्रास्फीति ७.७६ %
- ♣ अनुमानित बजेट

व्यायतर्फ

बजेट शिर्षक	रकम	प्रतिशत
कुल बजेट	रु १७ खर्ब ५१ अर्ब ३१ करोड	१००%
चालु खर्च	रु ११ खर्ब ४१ अर्ब ७८ करोड	६५.२०%
पूँजीगत खर्च	रु ३ खर्ब २ अर्ब ७ करोड	१७.२५%
वित्तीय व्यवस्थापन तर्फ	रु ३ खर्ब ७ अर्ब ४५ करोड	१७.५५%
वित्तीय हस्तान्तरण तर्फ	रु ४ खर्ब ८ करोड (कुल विनियोजनमध्ये)	

यो खर्च अनुमान चालु आर्थिक वर्षको निनियोजनको तुलनामा २.३७ % ले कमी र संशोधित अनुमानको तुलनामा १६.३७ % ले बढी हो ।

आयतर्फ

बजेट शिर्षक	रकम
राजस्वबाट	रु १२ खर्ब ४८ अर्ब ६२ करोड
वैदेशिक अनुदानबाट	रु ४९ अर्ब ९४ करोड
वैदेशिक ऋणबाट	रु २ खर्ब १२ अर्ब ७५ करोड
आन्तरिक ऋणबाट	रु २ खर्ब ४० अर्ब

आर्थिक बृद्धिको लक्ष्य ६%,मुद्रा स्फीतिदर ६.५% मा सिमित हुने लक्ष्य लिएको ।

बजेटको उद्देश्यहरू :

- ❖ अर्थतन्त्रलाई गतिशील बनाई फराकिलो, दिगो र समावेशी आर्थिक बृद्धि हासिल गर्ने,
- ❖ गुणस्तरीय सामाजिक विकास, सुरक्षा र न्याय प्रत्याभूत गर्ने
- ❖ लगानी मैत्री वातावरण निर्माण गरी निजी क्षेत्रको मनोबल उच्च पार्ने र आय तथा रोजगारीका अवसर सिर्जना गरी गरिबी न्यूनीकरण गर्ने ,
- ❖ समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्ने,
- ❖ संघीयताको सबलीकरण र सुशासन कायम गर्ने,
- ❖ बजेट प्रणालीमा सुधार गरी सार्वजनिक खर्चको प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्ने ।

बजेटको प्राथमिकताहरू

बजेटमा भएका आर्थिक नाराहरू :

- आत्मनिर्भर अर्थतन्त्रको आधार: स्वदेशमै उत्पादन र रोजगार
- राष्ट्रिय उत्पादन र रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम
- मेक इन नेपाल मेड इन नेपाल
- उत्पाद साथमा, अनुदान हातमा
- रैथानेमा गर्भ गरौं
- खेतबारीमा प्राविधिक सेवा, उत्पादनमा टेवा
- पोषणयुक्त घाँसेवालीको विकास गरौं, पशुजन्य उत्पादन बढाऔं
- जग्गा प्रशासनमा सुशासन
- उत्पादन र रोजगार: समृद्धिको आधार
- निर्यात प्रवर्द्धन तथा व्यापार सहजीकरण
- वाटर फ्रम द हिमालय
- श्रमको सम्मान राष्ट्रको अभियान

- ✚ अबको जीवन स्वदेशमा नै
- ✚ अतिथि देवो भव
- ✚ नेपाल घुमौ नेपाल चिनौ
- ✚ बालबालिकालाई विद्यालयमा ल्याउने, सिकाउने र टिकाउने
- ✚ गुणस्तरीय स्वास्थ्य उपचार: जनताको अधिकार
- ✚ एक चिकित्सक/स्वास्थ्यकर्मी एक स्वास्थ्य संस्था
- ✚ एक घर एक धारा
- ✚ युवा उद्यमशीलता प्रवर्द्धन वर्ष
- ✚ कोखदेखि शोकसम्म सामाजिक सुरक्षा
- ✚ बागमती नदीको शान, सभ्यताको उत्थान
- ✚ सिंचाईमा लगानी, खेतबारीमा पानी
- ✚ आधुनिक जीवनको आधार, सूचना प्रविधि र सञ्चार
- ✚ एक स्थानीय तह एक हुलाक
- ✚ हरित अर्थतन्त्र: दिगो विकासको मन्त्र

२०८० भदौ महिनामा सार्वजनिक गरिएको कृषि गणनाको नतिजा

- खेतिपाति गर्ने परिवारको संख्या ३९ लाख ९९ हजार, पशुपालन मात्र गर्ने परिवार १ लाख ३२ हजार ।
- कृषक परिवार अन्तर्गतको जमिन २२९८००० हेक्टर ।
- ६० वर्षको अवधिमा कृषको संख्या -६०%ले बढेको ।
- खेतियोग्य जमिन २२ लाख १८ हजार हेक्टर
- कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गा १२% ले घटेको ।
- कृषि चलनको आकार ०.५५ हेक्टर
- कृषि कार्यमा प्रयोग भएको जमिन २१ लाख २२ हजार (९६ %)
- अरुको स्वामित्वमा रहेको जग्गा ३ लाख १२ हजार हेक्टर (१४ %)
- कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गा मध्ये ५५ % क्षेत्रफल सिंचाई सुविधा पुगेको छ ।
- सवैभन्दा बढी सिंचाई सुविधा पुगेको जमिन बारा
- सवैभन्दा बढी धान उत्पादन हुने जिल्ला मोरङ, प्रदेश मधेश कुल धान खेतिगरिएको जमिन, १४ लाख ८१ हजार हेक्टर
- सवैभन्दा बढी गहुँ उत्पादन हुने जिल्ला रुपन्देही, प्रदेश मधेश, गहुँ खेतिगरिएको जमिन ६ लाख ५४ हजार हेक्टर
- मकै बाली लगाइएको जमिन ५ लाख ६० हजार हेक्टर, सवैभन्दा बढी मकै उत्पादन हुने जिल्ला झापा , प्रदेश कोशी

- तरकारी उत्पादन गरिएको क्षेत्रफल १ लाख आठ हजार, सबैभन्दा बढी उत्पादन हुने जिल्ला चितवन, प्रदेश बागमती
- आलु खेति गरिएको जमिन ७ लाख ९९ हजार हेक्टर, सबैभन्दा बढी उत्पादन हुने प्रदेश कोशी, जिल्ला काभ्रे
- रासायनिक मल प्रयोग गर्ने कृषक ७६%, उन्नत बीउ विजन प्रयोग गर्ने कृषक २७% उन्नत, १६% कृषकले वर्णशंकर जातको बीउ उपयोग गर्दछन् ।
- पाल्नु पशुचौपाय ३४ लाख ५ हजार (८२% कृषक)
- कृषि बीमा गर्ने परिवारको संख्या ४%
- सरकारी कृषि अनुदान प्राप्त गरेको कृषक ७%
- माटो परिक्षण गर्ने कृषक : ३%
- टनेल पद्धतिबाट खेतिगर्ने कृषक : २%
- जलवायु परिवर्तन बारे थाहा हुने परिवार ४४%
- लैङ्गिक कृषकको अवस्थामा मुख्य कृषक पुरुष भएको ६८%, मुख्य कृषक महिला कृषक भएको ३२%
- निरक्षक कृषकको १७%, सारक्षर कृषक ८३%
- कृषि पेशा मुख्य रहेको जनसंख्या ७९%
- कृषि तालिम लिएका परिवारको संख्या ६%
- वर्षभरी खान नपुग्ने कृषक ४५%, वर्षभर खान पुग्ने कृषक ५५%

तालिका ४ : प्रदेशअनुसार कृषिचलनहरूको प्रमुख सूचकहरू, नेपाल, २०७८

प्रदेश	कृषिचलन संख्या (हजारमा)	कृषिचलनको क्षेत्रफल (हजार हे.मा)	कृषिचलनको सरदर आकार (हे.)	धान		मकै		गहुँ	
				कृषिचलन संख्या (हजारमा)	क्षेत्रफल (हजार हे.मा)	कृषिचलन संख्या (हजारमा)	क्षेत्रफल (हजार हे.मा)	कृषिचलन संख्या (हजारमा)	क्षेत्रफल (हजार हे.मा)
कोशी	७८६.१	५३२.९	०.६८	४५१.०	२७९.४	५९९.०	१७९.९	१२६.४	४६.५
मधेश	७३८.३	४९२.५	०.६७	६४३.७	३८४.६	९९.६	३३.७	५२९.६	२४७.६
बागमती	६६८.२	२८२.३	०.४२	३६८.०	१०४.६	५७०.८	१३८.१	१५१.७	२४.६
गण्डकी	४१२.७	१७३.८	०.४२	२४०.३	६०.९	३७४.५	६७.३	८५.५	११.१
लुम्बिनी	७६५.१	४२६.६	०.५६	५२०.६	२४९.०	४५२.३	७७.८	४९५.१	१६८.८
	३०२.६	११७.४	०.३९	१७२.७	२९.२	२५३.७	४०.१	२६१.७	५१.०
सुदूरपश्चिम	४५७.८	१९२.९	०.४२	३६९.३	१०८.८	२५६.३	२३.१	३९९.१	१०४.६
नेपाल	४१३०.८	२२१८.४	०.५४	२७६५.५	१२१६.४	२६०६.१	५५९.९	२०४९.१	६५४.२

नोट: यस तालिकामा कृषिचलनको सरदर क्षेत्रफल जम्मा कृषिचलनको संख्याको आधारमा गणना गरिएको छ ।

सबैभन्दा बढी धान उत्पादन हुने जिल्ला : मोरङ, भुपा, सप्तरी, सिराहा, सुनसरी

आ.व. २०७९/८० आर्थिक तथ्यांकहरु

- ♣ आर्थिक वर्ष २०७९/८० आर्थिक बृद्धिदर २.१६ %
- ♣ आर्थिक वर्ष २०७९/८० मुद्रास्फीति ७.७६ %
- ♣ आर्थिक बृद्धिदर २.१६ %
- ♣ मुद्रा स्फीतिदर ५.८४ प्रतिशत
- ♣ कृषि क्षेत्रको बृद्धिदर २.७३ प्रतिशत गैरकृषि क्षेत्रको बृद्धिदर १.९२ %
- ♣ प्रतिव्यक्ति आय १३९९ अमेरिकी डलर
- ♣ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २४.१ % र गैरकृषि क्षेत्रको योगदान ७५.९ %
- ♣ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा सरकारी क्षेत्रको योगदान ५.४ % र निजी क्षेत्रको योगदान ८६.३ % रहेको छ ।
- ♣ देशको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन रु ५३ खर्ब ८१ अर्ब ३४ करोड रहेको ।

क्र.स.	क्षेत्र	जि.डि.पि.मा योगदान प्रतिशत
१.	कृषि वन तथा मत्स्य क्षेत्र	२४.१
२.	खानी तथा उत्खनन क्षेत्र	०.५१
३.	उद्योग क्षेत्र उत्पादनमूलक उद्योग	५.७
४.	विद्युत, ग्याँस, वाष्प तथा वातानुकूलित आपूर्ति सेवा	१.६
५.	पानी आपूर्ति ढल फोहोर व्यवस्थापन तथा पुन उत्पादनका क्रियाकलाप	२.२
६.	निर्माण क्षेत्र	६.१७
७.	थोक तथा खुद्रा व्यापार, गाडि तथा मोटरसाइकल मर्मत सेवा	१५.४०
८.	यातायात तथा भण्डार	६.८
९.	आवास तथा भोजन सेवा	२
१०.	सूचना तथा सञ्चार	१.२
११.	वित्तीय मध्ययस्थता	७.३
११.	शिक्षा	८.२
१२.	सार्वजनिक प्रशासन,स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	७.६

प्रदेशगत लेखा तथ्याङ्क

प्रदेश	आर्थिक बृद्धिदर (प्रतिशत)	मुलुकको कुल गार्हस्थ्य योगदान (प्रतिशत)	प्रतिव्यक्ति आय
प्रदेश १	२.४	१५.८	१२९९
मधेश प्रदेश	१.९	१३.१	८७५
बागमती प्रदेश	१.८	३६.८	२४५५
गण्डकी प्रदेश	३.७	९	१४९३
लुम्बिनी प्रदेश	२.२	१४.२	११२६
कर्णली प्रदेश	२.२	४.१	९९७
सुदुरपश्चिम प्रदेश	१.९	७	१०६३

अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुको अनुमान

संस्था	एसियाको सन् २०२२ को यथार्थ आर्थिक वृद्धिदर प्रतिशत	सन् २०२३ मा एसियाका आर्थिक वृद्धिको अनुमान प्रतिशत	नेपालको सन् २०२२ को यथार्थ आर्थिक वृद्धिदर प्रतिशत	सन् २०२३ मा नेपालको आर्थिक वृद्धिको अनुमान प्रतिशत
अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष	४.९	५.९	४.९	५.९
विश्व बैंक	७.९		४.९	६.९
एसियाली विकास बैंक	५.२	५.३	३.९	५

आ.व. २०७८/७९ आर्थिक सर्वोक्षण सारांश

- ❖ आ.व. २०७९/८० नेपालको आर्थिक विकास २.९६ % हुने , कृषि क्षेत्र र गैरकृषि क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमश २.७३ % र १.९२%
- ❖ आ.व. २०७९/८० कृषि, उद्योग र सेवा क्षेत्रले कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान क्रमश २४.९ %, १३.५ % र ६.५६%
- ❖ २०७९ फागुन मसान्तसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको संख्या १२० पुगेका छन् भने कुल शाखा संख्या ११ हजार ६ सय २९ पुगेका छन् । बझाङको साईपाल बाहेका सबै स्थानीय तहमा बाणिज्य बैंकका शाखा पुगेका छन् ।
- ❖ बैंक तथा वित्तीय संस्थाको निष्क्रिय कर्जामा वृद्धि भएको छ । २०७९ पुष सम्म त्यस्तो अनुपात २.३६ पुगेको छ ।
- ❖ २०७९ फागुन मसान्तसम्म कुल व्यापार घाटा १७.९ प्रतिशतले घटेको छ ।
- ❖ २०७९ फागुन मसान्तसम्म वैदेशिक रोजगारमा गएका नेपालीको संख्या ५५ लाख २६ हजार
- ❖ २०७९ फागुन मसान्तसम्म विप्रेषण आप्रवाह २५.३ % ले वृद्धि भई रु ७ खर्ब ९४ अर्ब ३२ करोड
- ❖ २०७९ फागुन मसान्तसम्म ९५% जनसंख्यामा विद्युतको पहुँच पुगेको छ । हालसम्म कुल जटित विद्युत क्षमता २६६६ मेगावाट पुगेको छ ।
- ❖ २०७९ फागुन मसान्तसम्म रेडियो नेपालको प्रसारण पहुँच पुगेको जनसंख्या ९२ % डिजिटल टेलिभिजनको पहुँच पुगेको जनसंख्या ७२ प्रतिशत र इन्टरनेट जनघनत्व १३०.६४ % पुगेको छ ।
२०७९ फागुन मसान्तसम्म आधारभूत खानेपानीको पहुँच पुगेको जनसंख्या ९४.९३% पुगेको छ भने चच्च तथा मध्यमस्थरको खानेपानी सेवाको पहुँच पुगेको जनसंख्या २५.८१ % पुगेको छ ।
- ❖ २०७९ मंसिर मसान्त सम्म बीमा कम्पनी

बीमा कम्पनी	जीवन बीमा कम्पनी	निर्जिवन बीमा कम्पनी	पनर्बीमा कम्पनी	जम्मा
२०७९ मंसिर	१४	१४	२	३१

- ❖ बीमामा पहुँच पुगेको जनसंख्या ३९.९ प्रतिशत
- ❖ वैदेशिक रोजगारमा गएका नेपाली सहित बीमामा पहुँच ४४.०५

गरिवीको अवस्था :

- ❖ निरपेक्ष गरिवी १५.१ %
- ❖ बहुआयामिक गरिवी १७.४ %
- ❖ बहुआयामिक गरिवी रहेको जनसंख्या शहरी क्षेत्र १२.३ %
- ❖ बहुआयामिक गरिवी रहेको जनसंख्या ग्रामिण क्षेत्र २८ %
- ❖ बहुआयामिक गरिवी सूचकांक ०.०७४
- ❖ बहुआयामिक गरिवीको तिब्रता ४२.५

बहुआयामिक गरिबी प्रदेशगत रुपमा

- ❖ सवैभन्दा वढी बहुआयामिक गरिबीको भएको प्रदेशल कर्णली ३९.५ %
- ❖ सवैभन्दा कम बहुआयामिक गरिबी भएको प्रदेश बागमती ७ %

प्रदेश	आर्थिक बृद्धिदर (प्रतिशत)
प्रदेश १	१५.९
मधेश प्रदेश	२४.२
बागमती प्रदेश	७
गण्डकी प्रदेश	९.६
लुम्बिनी प्रदेश	१८.२
कर्णली प्रदेश	३९.५
सुदुरपश्चिम प्रदेश	२५.३

- ❖ सन २०२२ नोभेम्बरमा विश्व बैकले प्रकाशन गरेको (Migration and Development Brief) प्रवास र विकास संक्षिप्त प्रतिवेदनमा नेपाल विश्वमा सवैभन्दा धेरै विप्रेषण भित्राउने मुलुकको सूचीमा ११ औं स्थानमा कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा २१.८ प्रतिशत योगदान रहेको । विश्वको शिर्ष स्थानमा भारत, चीन, म्याक्सिको, फिलिपिन्स, इजिप्ट । दक्षिण एसियामा नेपाल सवैभन्दा धेरै विप्रेषण भित्राउने मुलुकमा चौथो स्थानमा, **GDP** कोआधारमा दक्षिण एसियामा पहिलो स्थानमा **GDP** कोआधारमा विश्वमा सवैभन्दा धेरै विप्रेषण भित्राउने मुलुक टोंगो हो ।
- ❖ सन २०२१ २४ नोभेम्बरमा बसेको संयुक्त राष्ट्रसंघको ७७ औं महासभाले सन २०२६ सम्ममा अल्पविकसित राष्ट्रबाट मध्ययस्तरको विकासशील राष्ट्रमा स्तरोन्नती गर्ने सम्बन्धि नेपालको प्रस्तावलाई अनुमोदन गरेको छ । उक्त प्रस्ताव संयुक्त राष्ट्रसंघका लागि नेपाली स्थायी नियोगका प्रमुख अमृत राईले पेश गरेको थिए । नेपाल संयुक्त राष्ट्रसंघको विभिन्न मापदण्डको आधारमा अल्पविकसित देशहरुको सूचीमा सन १९७१ मा सूचीकृत भएको थियो ।

१ गते : २०८० मा मनाइएको १२ औं कर दिवसको नारा स्वच्छ, पारदर्शी र प्रविधिमैत्री कर प्रशासन सामाजिक न्याय, आर्थिक समृद्धि र सुशासन

११ औं कर दिवसको नारा स्वेच्छिक सहभागिता सहितको फराकिलो कराधार दिगो र उत्पादनमुखी अर्थतन्त्रको आधार थियो उक्त १२ औं कर दिवसकर दिवसको उपलक्ष्यमा विभिन्न विद्याका उत्कृष्ट करदातालाई सम्मान गरिएको छ ।

- ❖ आयकर तिर्ने : नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि.
- ❖ निर्यातर्फ : डावर नेपाल प्रा.लि.
- ❖ विशेष उद्योग : एसियन पेन्ट्स प्रा.लि
- ❖ कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य उद्योग : ओ.पि.वि.फुड्स एण्ड फिड्स प्रा.लि.
- ❖ सहकारी तथा लघुवित्त : छिमेक लघुवित्त वित्तीय संस्था लि.
- ❖ बैंक तथा वित्तीय संस्था : ग्लोबल आइएमइ.
- ❖ बीमा व्यवसाय : लाईफ इन्स्योरेन्स
- ❖ स्वास्थ्य तथा शिक्षा : नोबेल मेडिकल कलेज टिचिङ हस्पिटल पा.लि.
- ❖ पर्यटन व्यवसायी : मनकामना दर्शन प्रा.लि.
- ❖ सवैभन्दा वढी कर तिर्ने व्यक्तिगतर्फ : विजय कुमार शाह
- ❖ म.अ.क बुझाउने : गाखा बुअरी प्रा.लि लि.

- ❖ नेपाल राष्ट्रबैंकका गभर्नर महाप्रसाद अधिकारी सन २०२१ नोभेम्बर १६ देखि लागु हुनेगरी SAARCFinance को अध्यक्षमा चयन हुनुभएको छ
- ❖ २०७८ मा मनाइएको उद्योग दिवसको नारा स्वदेशी उद्यम र उत्पादन : दिगो औद्योगिक पुनरुत्थान तुलनात्मक केहि आर्थिक सूचकांक

आर्थिक सूचकांक	सन २०२२	सन २०२३ को पूर्वानुमान
विश्वको आर्थिक बृद्धिदर	३.४ %	२.८ %
विकसित मुलुकको अर्थतन्त्र	२.७ %	१.३ %
उदीयमान तथा विकासशील अर्थतन्त्र	४ %	३.९ %
चीनको अर्थतन्त्र	३ %	५.२%
भारतको अर्थतन्त्र	६.८ %	५.९ %
विकसित मुलुकको मुद्रास्फीति	७.३ %	४.७ %
उदीयमान तथा विकासशील मुलुकहरुको मुद्रास्फीतिदर	९.८ %	८.६ % हुने अनुमान
विश्व व्यापारको आयतन	५% मा सिमित हुने अनुमान	५% मा सिमित हुने अनुमान

➤ आ.व. २०७९/८० उपभोक्ताको वार्षिक मुद्रास्फीति ७.८ % रहेको -लक्ष्य ७ % मा सिमित गर्ने)

२०८० बैशाख मसान्त सम्म विद्यमान बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरु

बैंक	वाणिज्य बैंक	विकास बैंक	वित्त कम्पनी	लघुवित्त कम्पनी	पूर्वाधार विकास बैंक	सहकारी संस्था
२०८० बैशाख मसान्त	२१	१७	१७	५७	१	३०,८७९

- ७५२ स्थानीय तहसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको पहुँच पुगेका छ । पहुँच नपुगेको स्थानीय तह बझाङको साइपाल
- बैंकहरुको कुल शाखा संख्या ११५६९

नेपालका बैंकसँग सम्बन्धित सामान्य ज्ञान

१. नेपालको पहिलो बैंक	नेपाल बैंक लि. १९९४ कार्तिक ३०
२. नेपालको पहिलो विकास बैंक	नेपाल औद्योगिक विकास निगम
३. नेपालको पहिलो ग्रामीण विकास बैंक	पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक
४. स्वदेशी लगानीमा स्थापना भएको बैंक	लुम्बिनी विकास बैंक
५. डेबिट कार्ड प्रयोगमा ल्याउने बैंक	हिमालयन बैंक
६. क्रेडिट कार्डको प्रयोगमा ल्याउने पहिलो बैंक	नवील बैंक
७. इन्टर्नेट बैंकिङ्ग सुरुवात गर्ने पहिलो बैंक	कुमारी बैंक

८. क्यू.आर.कोड प्रयोग गर्ने पहिलो बैंक	नवील बैंक
९. मल्टि करेन्सी कार्डको पहिलो प्रयोग गर्ने बैंक	सेञ्चुरी कमर्सियल बैंक
१०. रोवर्ट प्रयोग गर्ने पहिलो बैंक	एस.वि.आई. बैंक
११. वि.च्याट वालेटको भुक्तानी सेवा शुरु गर्ने बैंक	माछापुच्छ्रे बैंक
१२. एस.एम.एस. मोवाइल बैकिङ्ग सुरुवात गर्ने पहिलो बैंक	लक्ष्मी बैंक
१३. विदेशीमा शाखा खोल्ने पहिलो बैंक	ग्लोबल आइ.एम.इ. बैंक
१४. युरोमणि अवार्ड फर एक्सलेन्स २०२१ अवार्ड प्राप्त गर्ने बैंक	एन.एम.वि. बैंक
१५. रोवर्ट प्रयोगमा ल्याउने पहिलो बैंक	एस.वि.आई. बैंक
१६. बैंक अफ दि इयर २०२१ प्राप्त गर्ने बैंक	एन.एम.वि. बैंक
१७. बैंक अफ दि इयर २०२२ प्राप्त गर्ने बैंक	मेघा बैंक लिमिटेड
१७. नेपालको सबैभन्दा ठूलो वाणिज्य बैंक	कृषि विकास बैंक
१८. निजी क्षेत्रको सबैभन्दा ठूलो पूँजी भएको बैंक	एन.आइ.सि. एसिया बैंक

- नेपालको पहिलो गभर्नर हिमालय शम्शेर जवरा हुन भने हालका २१ औं गभर्नर महाप्रसाद अधिकारी हुन ।
- नेपालमा हालसम्म ११ प्रकारका नोटका दरहरु प्रकाशन भएका छन् तिनीहरुको विवरण

नोटका दर	प्रकाशन मिति
रु ५,१०,१००	वि.सं. २००२ असोज २ (सदर मुलुकीखानाबाट)
रु १	वि.सं. २००९ (सदर मुलुकीखानाबाट)
रु १,५,१०,१००	वि.सं. २०१६ फागुन ७ नेपाल राष्ट्र बैंक
रु १०००	वि.सं. २०२६ वैशाख १४
रु ५००	वि.सं. २०२७ जेष्ठ ३०
रु ५०	वि.सं. २०३४ वैशाख १४
रु २	वि.सं. २०३८ वैशाख १४
रु २०	वि.सं. २०३९ कार्तिक २२
रु २५०	वि.सं. २०५२ चैत्र २८
रु २५	वि.सं. २०५२ चैत्र २९

♣ वि.सं. २००२ असोज २ प्रकाशन भएको नोटमा हस्ताक्षर गर्ने व्यक्ति को थिए ? खजाञ्जी नरेन्द्रराज्

- २०७९ फागुन मसान्त सम्म बीमा पहुँच पुगेको जनसंख्या ४१.२ % रहेको छ भने वैदेशिक रोजगारीमा जाने कामदार सहित ४४.४ % जनसंख्यामा बीमाको पहुँच पुगेको छ ।
हिमालयन रि-इन्सुरेन्स कम्पनीका लागि नयाँ अनुमतिपत्र मिति २०७८ जेष्ठ १७ गते जारी गरिएको ।

सार्वजनिक संस्थान

- आ.व.०७९।८० मा व्यवसायीक संचालनमा रहेका ४२ वटा, २५ वटा नाफा र १७ वटा घाटामा रहेको र २ वटा सार्वजनिक संस्थानको कारोबार शून्य रहेको छ । सार्वजनिक संस्थान मध्ये नेपाल सरकारको पूर्ण स्वामित्व भएका २३, अधिकांश स्वामित्व भएका सार्वजनिक संस्थान २१ वटा रहेका छन् ।
- सेवा क्षेत्रमा ११, औद्योगिक क्षेत्र १० वटा, वित्तीय क्षेत्रमा ९ वटा, व्यापारिकासामाजिक क्षेत्र ५।५ जनउपयोग क्षेत्र ५।५ वटा गरि कुल ४४ वटा सार्वजनिक संस्थान अस्थित्वमा छन् । यस आर्थिक बर्षमा पनि जनकपुर चुरोट कारखाना लिमिटेड बन्द छ । विद्युत उत्पादन कम्पनी लि. र राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनीको व्यवसाय शुरुवात अवस्था नै रहेको छ । नोक्सानमा सञ्चालन भइरहेका संस्थानमध्ये नेपाल ओरियन्ड म्याग्नेसाइट प्रा.लि. र बुटवल धागो कारखाना लि. को व्यावसायिक कारोबार नभएको अवस्थामा छ । नेपाल रेल्वे कम्पनी लि. ले पनि व्यवस्थित रुपमले गति लिन सकेको छैन ।

- ४४ वटा सार्वजनिक संस्थानमध्ये ३३ कम्पनी ऐन, ७ विशेष ऐन, २ सञ्चार संस्थान ऐन, १ सहकारी ऐन र १ संस्थान ऐनबमोजिम स्थापना भएका छन् ।

सार्वजनिक संस्थानहरुको विवरण

क्र.सं.	संस्थानको नाम	गठन मिति	ऐन	विषयगत मन्त्रालय	सञ्चालक	कैफियत
औद्योगिक क्षेत्र						
१	दुग्ध विकास संस्थान	२०२६।४।१	संस्थान ऐन	कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	८	
२	जटिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लि.	२०३७।९।१७	कम्पनी ऐन	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	७	
३	हैटौडा सिमेन्ट उद्योग लि.	२०३३।६।१३	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७	
४	जनकपुर चुरोट कारखाना	२०२१।९।२९	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय		बन्द भएको
५.	नेपाल औषधि लि.	२०२९।६।०१	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	९	
६.	उदयपुर सिमेन्ट उद्योग लि.	२०४४।२।३१	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	८	
७	नेपाल ओरियण्ड म्याग्नासाइट प्रा.लि	२०३५।१।२५	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	६	सञ्चालनमा नरहेको ।
८	बुटवल धागो कारखाना लि.	२०३९।३।१२	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७	बन्द रहेको ।
९	नेपाल मेटल कम्पनी लि.	२०३३।३।५	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७	सञ्चालनमा नरहेको ।
१०	धौवादी फलाम कम्पनी लि.	२०७६।६।९	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७	आ.व. २०७६।७७ मा स्थापना भएको ।
जनोपयोगी क्षेत्र						
११	नेपाल खानेपानी संस्थान	२०४६।१।१५	नेपाल खानेपानी सं ऐन	खानेपानी मन्त्रालय	१५	
१२	नेपाल विद्युत प्राकिरण	२०४२।५।१	नेपाल विद्युत प्राधिकरण ऐन	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	८	
१३	नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि	२०६०।१०।२२	कम्पनी ऐन	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	७	मिति २०३२।३।१ गते नेपाल दूरसञ्चार संस्थानको नाममा स्थापना भएको ।
१४	विद्युत उत्पादन कम्पनी लि.	२०७३।५।८	कम्पनी ऐन	उर्जा,जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	७	
१५	राष्ट्रिय प्रसारण ग्रिड कम्पनी लि.	२०७२।३।२७	कम्पनी ऐन	उर्जा,जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	७	
व्यापारिक क्षेत्र						
१६	कृषि सामाग्री लि.	२०५९।२।२१	कम्पनी ऐन	कृषि, तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	५	कृषि सामाग्री कम्पनी लि. र राष्ट्रिय वीउ विजन कम्पनी लि. गाभिई नयाँ कम्पनीको रुपमा २०७६।४।१७ देखि

						सञ्चालन भएको
१७	राष्ट्रिय बीउ विजन कम्पनी	२०५१।०१।२१	कम्पनी ऐन	कृषि, तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय	५	मिति २०७६।४।१७ देखि अस्तित्वमा रहेको ।
१८	नेपाल आयल निगम लि.	२०२७।१।२६	कम्पनी ऐन	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	८	
१९	नेपाल बन निगम लि	२०७६।२।२३	कम्पनी ऐन	बन तथा वातावरण मन्त्रालय	५	दि टिम्बर कर्पोरेशन अफ नेपाल र नेपाल बन पैदावार विकास समिति गाभिई बनेको ।
२०	खाद्य व्यवस्था तथा व्यापार कम्पनी लि.	२०७६।२।१०	कम्पनी ऐन	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	६	नेपाल खाद्य संस्थान र नेशनल ट्रेडिङ्ग कम्पनी लि गाभिई कायम भएको
वित्तीय क्षेत्र						
२१	कृषि विकास बैंक लि.	२०२४।१०।१७	कम्पनी ऐन	अर्थ मन्त्रालय	७	
२२	राष्ट्रिय बीमा संस्थान	२०२४।१।०१	राष्ट्रिय बीमा संस्थान ऐन	अर्थ मन्त्रालय	६	
२३	राष्ट्रिय बीमा कम्पनी	२०७१।०२।२१	कम्पनी ऐन	अर्थ मन्त्रालय	८	
२४	राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक लि.	२०२२।१०।१०	कम्पनी ऐन	अर्थ मन्त्रालय	७	
२५	निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष	२०३१।०४।०६	कम्पनी ऐन	अर्थ मन्त्रालय	७	
२६	नेपाल स्टक एक्सचेन्ज	२०५०।२।११	कम्पनी ऐन	अर्थ मन्त्रालय	७	
२७	नागरिक लगानी कोष	२०४८।१०।०१	नागरिक लगानी कोष ऐन	अर्थ मन्त्रालय	६	
२८	जलविद्युत लगानी तथा विकास कम्पनी	२०६८।०३।२७	कम्पनी ऐन	उर्जा, जलस्रोत तथा सिंचाई मन्त्रालय	७	
२९	नेपाल बैंक लि.	१९९४।७।३०	कम्पनी ऐन	अर्थ मन्त्रालय	६	
सामाजिक क्षेत्र						
३०	साँस्कृतिक संस्थान	२०२९।३।१५	सञ्चार संस्थान ऐन	संस्कृति, पर्यटन तथा ना.उ. म.	५	
३१	गोरखापत्र संस्थान	२०१९।१२।३०	गोरखापत्र संस्थान ऐन	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	६	
३२	जनक शिक्षा सामाग्री केन्द्र लि.	२०३५।६।८	कम्पनी ऐन	शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालय	५	
३३	नेपाल टेलिभिजन	२०४२।१०।१७	सञ्चार संस्थान ऐन	सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय	५	
३४	राष्ट्रिय आवास कम्पनी लि.	२०४६।११।०९	कम्पनी ऐन	शहरी विकास मन्त्रालय	७	
सेवा क्षेत्र						
३५	औद्योगिक क्षेत्र व्यवस्थापन लि.	२०४५।४।०१	कम्पनी ऐन	उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	७	
३६	नेशनल कन्ट्रक्सन कम्पनी लि.	२०१८।५।५	कम्पनी ऐन	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय		बन्द भएको ।
३७	नेपाल पारवहन तथा	२०२८।०४।३०	कम्पनी ऐन	उद्योग, वाणिज्य तथा	७	

	गोदाम व्यवस्था क.लि.			आपूर्ति मन्त्रालय		
३८	नेपाल इन्जिनियरिङ्ग कन्सल्टेन्सी सेवा केन्द्र	२०४३।९।११	कम्पनी ऐन	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय		बन्द भएको ।
३९	नेपाल वायुसेवा निगम	२०१६।९।१६	नेपाल वायुसेवा ऐन	संस्कृति,पर्यटन तथा ना.उ. म.	७	
४०	राष्ट्रिय उत्पादकत्व तथा आर्थिक विकास केन्द्र लि	२०४५।२।२	कम्पनी ऐन	उद्योग,वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालय	५	
४१	नेपाल नागरिक उड्डयन प्राधिकरण	२०५५।९।१६	ने.ना.उ.प्रा.ऐन	संस्कृति,पर्यटन तथा ना.उ. म.	८	
४२	नेपाल पूर्वाधार निर्माण कम्पनी लि.	२०७६।३।२५	कम्पनी ऐन	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	७	आ.व. २०७६।७७ देखि सञ्चालनमा आएको
४३	साम्भन्धा यातायात	२०१८।१।१	सहकारी ऐन	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	९	
४४	नेपाल रेल्वे कम्पनी लि.	२०६१।२।१८	कम्पनी ऐन	भौतिक पूर्वाधार तथा यातायात मन्त्रालय	७	

➤ कुल कर्मचारी २८००२ जना

➤ आ.व. २०७९।८० मा सबैभन्दा बढी मुनाफा आर्जन गर्ने सार्वजनिक सस्थानहरु

- नेपाल विद्युत प्राधिकरण
- दूरसञ्चार कम्पनी लिमिटेड
- राष्ट्रिय वाणिज्य बैक
- नागरिक लगानी कोष
- निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण कोष ।

आ.व. २०७९।८० मा उच्च नोक्सानमा रहेका सार्वजनिक सस्थानहरु

- नेपाल आयल निगम
- नेपाल वायुसेवा निगम
- नेपाल खानेपानी संस्थान
- दुग्ध विकास संस्थान
- नेपाल औषधि लिमिटेड

नेपालको आर्थिक विकासमा कृषि क्षेत्र

आर्थिक सर्वोक्षण अनुसार

- ♣ आर्थिक वृद्धिदर २.७ %
- ♣ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा योगदान (Agriculture contribution to GDP) २४.१ %
- ♣ श्रम सर्वोक्षण २०२१ अनुसार कृषिमा आश्रित जनसंख्या (Population dependent on agriculture) ५०.४ %

वाली	खाद्यान्न	तरकारी	नगदेवाली	औद्योगिक वालि	फलफुल	अन्य वाली
उत्पादन प्रतिशत	४४.९५%	१७.४१%	१५.२३%	१२.५ %	५.८२ %	४.१ %

♣ च्याउको व्यवसायिक खेति कति जिल्लामा गरिएको छ ? ३५ जिल्ला

- ♣ नेपाल विश्व वन क्षेत्रको औषत भन्दा ११ % वढी रहेको छ ।
- ♣ नेपालको वन क्षेत्र ४५.३१ % जसमध्ये (वन ४१.६९, बुट्यान ३.६९ %)
- ♣ नेपालमा रैथाने वनस्पति कति रहेका छन् ? २९३ प्रकारका
- ♣ फूलफूले प्रजाती ५३०९ प्रजाती

- कृषि गणना २०७८ को नतिजा
- खेतियोग्य जमिन (Arable land) कुल भुभागको १७.९७%(हिमाली प्रदेश ५.६ %, पहाड ३२.५ %, तराई ६९.९%)
- खेति गरिएको जमिन (Cultivated Land) हेक्टर
- सिंचाइ सुविधा पुगेको जमिन (land with irrigation Facilities) १७ लाख ६० हजार हेक्टर (८७ %)प्रतिशत) आर्थिक सर्वोक्षण अनुसार
- वढी कृषियोग्य भूमि रहेका पाँच जिल्लाहरु मोरङ, झापा, सर्लाही, सुनसरी, मोरङ, झापा, सर्लाही, सुनसरी,
- कम खेतियोग्य भूमि भएका पाँच जिल्लाहरु मधुबनी, मुस्ताङ, डोल्पा, रसुवा, हुम्ला
- सवैभन्दा वढी सिंचित जमिन भएका जिल्लाहरु बारा, सुनसरी, कञ्चनपुर, मोरङ
- सवैभन्दा वढी तरकारी उत्पादन गर्ने जिल्ला (Top of the Five district where more Vegetable are produced)क्रमश :चितवन, इलाम, झापा, धादिङ, मोरङ
- नेपालको कृषिक्षेत्रको विकासलाई अनुसन्धानमार्फत वढी प्रभावकारी बनाउन स्थापना भएको संस्था कुन हो ? नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् (NARC स्थापना वि.स. २०४८
- नेपालमा भू उपयोग नीति, (Land use Policy) २०७२
- राष्ट्रिय कृषि व्यवसाय नीति कहिले जारी गरिएको हो ? वि.सं. २०६३

- नेपाल सरकारले २० वर्षे कृषि विकास योजना कहिले तर्जुमा गरेको हो ? वि.सं. २०७२/७३
- दीर्घकालीन कृषि विकासको सोच राखी नेपाल सरकारले पहिलो पटक कहिले १० वर्षे कृषि विकास योजना लागू गरेको हो ? सन् १९७६
- नेपालमा भूमीसुधार कार्यक्रम वि.सं. २०२१ मा ल्याइएको हो भने भूमी सुधार बचत संस्थाको स्थापना कहिले भएको हो ? वि.सं. २०२३
 - नेपालको प्रमुख खाद्यान्न बाली धान हो भने धान खेतीको लागि बढी उपयुक्त माटो कुन हो ? पाँचो माटो
- नेपालको कुल धान उत्पादनको कति प्रतिशत धान तराई क्षेत्रमा उत्पान गरिन्छ ? करिब ७४ प्रतिशत
- नेपालमा सबैभन्दा बढी धान उत्पादन हुने पाँच जिल्लाहरु (भामोससिसु) (Five District that produce more paddy) कुन कुन हैंन ? भ्पापा, मोरङ, सर्लाही सिराह सुनसरी,
- नेपालको सबैभन्दा बढी अग्लो ठाउँमा धान खेती हुने जिल्ला कुन हो ? जुम्ला २८५० मिटर उचाई (पातराशी गाउँ)
- धान खेतिको लागि कति तापक्रम आवश्यक छ (Suitable temperatue for paddy) ? २५-३२ डिग्री से सम्म
- कृषिमा आधारित मुलुकहरुमा प्रतिव्यक्ति कृषि भूमी कति निर्धारण गरिएको छ ? ०.१९ हेक्टर
- कोदो उत्पादनको प्रमुख क्षेत्र कुन हो ? पहाडी क्षेत्र
- खाद्यान्नका लागि भन्दा व्यापारिक उद्देश्यले महत्त्वपूर्ण एवं नगदमा सजिलै रुपान्तर हुने बालीलाई के भनिन्छ ? नगदेबाली चिया खेति
- विश्वको पहिलो नगदेबाली कुन हो First Cash crops)– चिया,
- चिया उत्पादन गर्ने प्रमुख देशहरु भारत, श्रीलंका, केन्या, इण्डोनेसिया र चिन हुन् ।
- नेपालमा चिया खेती कहिले देखि सुरु भएको हो ? वि.सं. १९२०, कर्णेल गजराजसिंह थापाबाट
- इलाम, भ्पापा, पाँचथर, धनकुटा तेह्रथुमलाई कहिले चिया क्षेत्रका Tea Pocket Area)रुपमा घोषणा गरिएको थियो ? वि.सं. २०३९
- नेपालका सर्वप्रथम स्थापना भएको चिया बगान बुधकरण टी स्टेट हो जसको स्थापना वि.सं. २०१६ भएको थियो ।
- चिया विकास निगमको स्थापना वि.सं. २०२३ असोज २३ गते भएको हो ।
- चिया दिवस

२०७९ वैशाख १५ गते मनाइएको २६ औँ चिया दिवस	नारा "स्वदेशीमा उत्पादित चिया पिउने गरौँ स्वस्थ, समृद्ध र आत्मनिर्भर बनौँ"
२०८० वैशाख १५ गते मनाइएको २७ औँ चिया दिवस	नारा गुणस्तर, निर्यात र आर्थिक उपाजन बढाऔँ चिया क्षेत्रलाई राष्ट्रको समृद्धिसँग जोडौँ

- चिया तथा कफी विकास बोर्डको स्थापना वि.सं. २०५० जेष्ठ २० गते भएको हो ।

कफी खेती

- कफी खेतीको लागि प्रसिद्ध जिल्ला कुन हो ? गुल्मी, वि.सं. २०११ देखि आँपचौरमा खेती गर्न थालिएको । (व्यावसायिक रुपमा थालनी २०४१ बाट)
- देशका ७७ जिल्लामध्ये ३२ जिल्लामा मात्र व्यावसायिकरुपमा कफी खेती गरेको पाईन्छ ।
- कफीखेती सर्वोक्षण २०७५ अनुसार कफीखेतीको क्षेत्रफलको आधारमा सबैभन्दा धेरै काभ्रे, सिन्धुपाल्चोक, स्याङ्जा, गुल्मी सबैभन्दा कम प्यूठान जिल्ला
- उत्पादनको आधारमा : काभ्रे, स्याङ्जा, सिन्धुपाल्चोक
- २०७९ मंसिर १ गते (१८ औँ कफी दिवस) नारा व्यावसायिक कफी खेतिमा जोड गुणस्तरीय उत्पादन हाम्रो अठोठ भन्ने नारा रहेको थियो ।
- २०८० मंसिर १ गते मनाइएको १९ औँ कफी दिवसको नारा कफीको क्षेत्रको प्रवर्द्धन र संरक्षण दिगो उत्पादनमा महिला र युवालाई प्रोत्साहन

सनपाट

- कुन नगदेवालीलाई वाणिज्यको खैरो कागज (Gray paper of commerce) भनिन्छ ? सनपाट
- नेपालमा उत्पादन हुने चार प्रमुख नगदेवालीहरु कुन कुन हुन् ? सनपाट, उखु, सूती र तेलहन
- नेपालको प्रमुख दुई रेशादार वाली कुन कुन हुन् ? सनपाट र कपास
- सनपाटका लागि प्रसिद्ध जिल्ला कुन कुन हुन् ? सुनसरी, मोरङ, झापा
- कपास खेतीका लागि नेपालको प्रसिद्ध जिल्ला कुन कुन हुन् (ककै वावदा) ? बाँके, बर्दिया, कैलाली, कञ्चनपुर र दाङ
- हलुका बालुवा मिश्रित पाँगो माटो सूती खेतीको लागि उपयुक्त मानिन्छ भने नेपालमा यसका प्रमुख क्षेत्र कुन कुन हुन् ? तराई, भावर र दुन क्षेत्र
- नेपालमा उत्पादन हुने प्रमुख दलहन वाली कुन हो ? मसुरो, कृषि तथा खाद्यान्न संस्था -FAO_ अनुसार मसुरो दालको उत्पादनमा नेपाल तेस्रो स्थानमा पर्दछ ।
- अलैंची सबैभन्दा बढी उत्पादन हुने दुई जिल्ला कुन कुन हुन् ? ताप्लेजुङ र इलाम
- नेपालमा सुपारी उत्पादन गर्ने प्रमुख जिल्ला कुन हो ? झापा
- फलफुलका राजा कुन फललाई भनिन्छ ? आँप
- प्रमुख तेलहन अन्तरगत पर्ने वालीहरु कुन कुन हुन् ? तोरी, सस्युँ र सूर्यमुखी
- नेपालले वि. स. २०६२ देखि असार १५ लाई धान दिवसको रुपमा मनाउन थालेको हो वि. स. २०७९मा अषाढ १५ गते मनाइएको १८ औँ धान दिवसको नारा धान बालीमा जैविक विविधताको उपयोग आयात प्रतिस्थापनमा सहयोग ।।" Use of biodiversity in paddy crop. Assistance in import substitution. " पछिल्ला वर्षमा मनाइएका धान दिवसका नाराहरु

साल	दिवस	नारा
२०७२	पहिलो	धन खाद्य सुरक्षाको लागि वरदान
२०७६	सोह्रौं	धान खेतीमा प्रविधि र यन्त्रिकरण चामल आयातमा न्यूनीकरण
२०७७	सत्रौं	धान उत्पादनमा वृद्धि आत्मनिर्भरता र समृद्धि
२०७८	अठारौं	धान उत्पादनमा वृद्धि खाद्यसुरक्षा, आत्मनिर्भरता र समृद्धि
२०७९	उन्नाइसौं	धान बालीमा जैविक विविधताको उपयोग आयात प्रतिस्थापनमा सहयोग
२०८०	तिसै	जलवायु अनुकूलित कृषक मैत्री प्रविधि, धान उत्पादनमा वृद्धि

- नेपालको पहिलो कृषि इन्जिनियर (The First Agriculture engineer of Nepal) हुतराज वैद्य हुन ।
- Engine of growth कृषी हो ।
- एक गाउँ एक उत्पादन जापानका गर्भनर मोरि हितो हिरा माथ्यू सन् १९७९ मा अवधारण विकास गरी १९८० बाट कार्यान्वयनमा आएको । नेपालमा आ.व. २०६३/६४ को बजेट बाट कार्यान्वयनमा आएको । सन् २००६ मा दोलखा जिल्लामा लोक्ता खेतीबाट सुरु भई हाल ४२ जिल्लामा कार्यान्वयनमा रहेको ।
- एक गाउँ एक उत्पादन कार्यक्रमको लोगोका डिजाईनर नवज्योति सुवेदी २०७१ असोज १२ गते सार्वजनिक भएको ।
- एक जिल्ला एक उत्पादन लागु भएको जिल्ला

जिल्ला	उत्पादन	जिल्ला	उत्पादन
दोलखा	लोक्ता	इलाम, कास्की, लम्जुङ, गोरखा	कृषि पर्यटन
नुवाकोट	माछाका भुरा	भक्तपुर, पर्वत	लप्सी
सिन्धुली र रामेछाप	जुनार	ताप्लेजुङ	अलौची
रसुवा र नुवाकोट	रेन्वो ट्राउट माछा	बर्दिया	बेल
स्याङ्जा, काभ्रे	कफी	उदयपुर, दाङ, तेह्रथुम, धनकुटा	बाखा पालन
सिन्धुपाल्चोक	अर्गानिक कफी	बाँके	मसुरोको दाल
पाँचथर	अकवरे खुर्सानी	भोजपुर	रुद्राक्ष
रुपन्देही, काभ्रे	डेरी	स्याङ्जा, बालिङ	अदुवा प्रशोधन
बाजुरा	जैतुन तेल	धनुषा	माछा
सप्तरी	आँप	नवलपरासी	प्याज खेती
कञ्चनपुर	केरा	खोटाङ, महोत्तरी	आलु
म्याग्दी, सल्यान	टिम्बुर	सुनसरी	बेसार
इलाम, मकवानपुर	किवी खेती	बागलुङ	हते भोला
धनुषा	माछा पालन	ललितपुर	अर्किड फुल
कैलाली	चामल प्रशोधन	डोटी	जराइलोको चामल

कुन सिंचाई आयोजना कहाँ पर्दछन

रानी जमरा कुलरिया सिंचाई आयोजना	कैलाली	बबई सिंचाई आयोजना	बर्दिया
भेरी बबई डाइभर्सन बहुउद्देश्य आयोजना	बाँके, बर्दिया	सिकटा सिंचाई आयोजना	बाँके

कुन कार्यक्रम कहाँ सञ्चालित छन्

रेब्वो ट्राउट	नुवाकोट - वि.सं. २०४७ मा जापन सरकारको सहयोगबाट	आलु उत्पादन	कास्की, काभ्रे
राइजोवियम कल्चर	माटो विज्ञान महाशाखा	बंगुरको पाठापाठी उत्पादन	धनकुटा पाखीबास
भुरा माछा उत्पादन	सुनसरी, नुवाकोट	बेघीचित्त	काभ्रेपलाञ्चोक
ट्रपल च्याउ	रोल्पा	एभोकाडो	धनकुटा
माफा स्याउ	मुस्ताङ	च्याउको विउ उत्पादन	खुमलटार

कृषि उत्पादनका लागी प्रसिद्ध जिल्ला, स्थान

क.स.	कृषि उत्पादन (Agriculture product)	प्रसिद्ध जिल्ला, स्थान Famous Distric/Location
१	सानो दुदालो गाई(Milky cow)	अछाम
२	तेल(Oil)	खोकना
३	चिउरा(Chiura)	भक्तपुर, टिकनी वोडे
४	खुवा (Feed)	ठेचो, ललितपुर
५	चामल(Rice)	सिंगरवेसी, नुवाकोट
६	उखु, अच्चा (Sugarcane)	धुनीवेसी धादिङ्ग
७	कफि (Coffee)	गुल्मी
८	दही(Yogurt)	भक्तपुर
९	अदुवा (Ginger)	मालनेटा, सल्यान
१०	नासपाति (Pear)	फर्पिङ
११	चिया (Tea)	इलाम
१२	जुनार (Junar)	सिन्धुली र रामेछाप

- प्राचिन लिच्छविकालमा कृषिमा लगाईले करलाई ?भाग कर
- कृषीको लागी हिमाल क्षेत्र पशुपालन, पहाडी क्षेत्र फलपूल र तराई क्षेत्र खाद्यान्नको लागी उपयुक्त मानिन्छ ।
- सातौँ कृषि गणनाको नारा "कृषि गणना को सार, कृषि योजना को पुर्वाधार " "Abstract of Agricultural Census, Infrastructure of Agricultural Planning"
- सातौँ कृषि गणना २०७९ वैशाख ६ गते देखि जेष्ठ १९ गते सम्पन्न भएको थियो ।

- राष्ट्रिय कृषि नीति २०६१ ले कृषि कार्यक्रमको संचालनमा सम्भव हुने सबै क्षेत्रमा महिला संलग्नता र सहभागिता कति प्रतिशत पुर्याउने लक्ष्य राखेको छ? ५० प्रतिशत
- नेपालमा कुन कुन योजना अवधिलाई कृषि दशकको रूपमा मनाइयो ? दशौ र एघारौ
- नेपालमा Tissue Culture गरी तयार गरीएको प्रथम बाली आलु हो ।
- Red Apple भन्नाले गोल भेडालाई बुझिन्छ ।
- विश्वमा सबै भन्दा बढी अदुवा उत्पादन हुने देश भारत हो ।
- संसारको सबैभन्दा पुरानो अन्न भटमास हो ।
- राष्ट्रपति कृषि पुरस्कार (Presidential Farmer award) २०७२ असार १५मा सर्वोत्कृष्ट कृषक पुरस्कार वाट सम्मानित हुने व्यक्ति कैलालिका कालु हमाल हुन उनले फलफूल (केरा) खेति गरेवापत पाएका हुन ।
- राष्ट्रपति कृषि पुरस्कार २०७३ असार १५मा सर्वोत्कृष्ट कृषक पुरस्कार वाट सम्मानित हुने व्यक्ति पश्चिमान्चल कास्कीका इमान गुरुङ हुन जसलाई २ लाख प्रदान गरियो । त्यसै गरि पूर्वान्चलका देवी कुमारी ओलि, म.प.का शर्मा चौधरी, मध्यमान्चलका रंगदान तामांग र सु.प. मा विनोद कुमार शाहलाई ११ लाख प्रदान गरिएको थियो ।
- राष्ट्रपति कृषि पुरस्कार २०७४ को सर्वोत्कृष्ट कृषक पुरस्कार वाट सम्मानित हुने व्यक्ति सर्लाहीका अफजल हुसेन (माछापलनमा) सर्वोत्कृष्ट कृषक पुरस्कार १ जनालाई २ लाख प्रदान गरिने ।
- राष्ट्रपति सर्वोत्कृष्ट कृषक पुरस्कार २०७५ को पुरस्कार वाट सम्मानित हुने राजेन्द्र राज पन्थ गोरखा का हुन उनी गाई पालक कृषक हुन ।
- खाद्य तथा कृषि संगठनको सार्वजनिक गरेको प्रतिवेदन अनुसार नेपाल तौरी र अलौची उत्पादनमा विश्वको पहिलो मुलुक हो भने कादो उत्पादनमा कति औ स्थानमा पर्दछ १३ औ स्थान

नेपालको आर्थिक विकासमा उद्योग :

नेपालमा उद्योग विकासक्रम

- वि.सं. १९९३ मंसिर ९ मा उद्योग परिषदको गठन ।
- वि.सं. १९९३ असार ३० मा कम्पनी ऐन जारी सँगसँगै विराटनगर जुटमिलको स्थापना । नेपालको पहिलो औद्योगिक घरनाको रूपमा स्थापित उद्योग हो ।
- वि.सं. १९९४ कार्तिक ३० मा नेपाल बैंक लि. को स्थापना
- वि.सं. १९९५ मा जुद्ध म्याच फ्याक्ट्रीको स्थापना ।
- वि.सं. १९९६ मा घरेलु इलम प्रचार अड्डाको स्थापना
- वि.सं. २००३ मा मोरङ्ग सुगर मिल र रघुपति जुटमिल ।

- वि.सं. २०१३ मा योजनाबद्ध विकासको थालनी भएको विश्वमा पहिलो पटक सन् १९२८ मा रुस बाट सुरु भएको जसको नाम पापतिलेका थियो ।
- वि.सं. २०१४ मा औद्योगिक विकास केन्द्रको स्थापना भई २०१६ मा औद्योगिक विकास निगममा परिणत भएको ।
- नेपालमा सर्वप्रथम आद्यौगिक विकास बैंक का रुपमा नेपाल औद्योगिक विकास निगमको स्थापना कहिले भएको हो ? वि.सं. २०१६
- नेपालमा सर्वप्रथम राष्ट्रिय औद्योगिक नीतिको घोषणा कहिले गरियो ? वि.सं. २०१७
- वि.सं. २०२२ मा औद्योगिक गणनाको शुरुवात
- वि.सं. २०३९ सालमा चीन सरकारको सहयोगमा लुम्बिनी चिनीकारखानाको स्थापना
- वि.सं २०४८ श्रावण १ गते नेपाल उद्योग बाणिज्य संघको स्थापना
- वि.सं. २०६८ मा लगानी बोर्ड ऐन जारी

उद्योग क्षेत्रका समसामायिक गतिविधि

- उद्योग क्षेत्रको उत्पादन २ प्रतिशतले ऋणात्मक
- आ.व. २०७९/८० मा उत्पादनमुलक उद्योग क्षेत्रको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा योगदान ५.७ प्रतिशत
- २०७९ फागुन सम्म नेपालमा दर्ता भएका उद्योग ८,९४७
- उद्योगको संख्या २०७९ फागुन मसान्त सम्म ठूला उद्योग (Large Industries) १३५२,, मझौला (Medium Industries) २०७० साना उद्योग (Small industries) ५५२५ प्रति उद्योग रोजगार क्रमश १३६,९०,५५ औषत ७५ जनालाई रोजगार दिएको छ ।

वर्गीकरणका आधारमा उद्योग (कृउनि,पसेसू खउ)

वर्गीकरण	संख्या
कृषि तथा वनजन्य(Agriculture and Forestry)	५२४
निर्माण(Construction industry)	६५
उर्जा मुलक(Energy Industry)	५३७
सूचना, प्रसारण तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित(Industries based on information, broadcasting and communication technology)	९९
उत्पादनमुलक(Productive industry)	३३४९
खनिज(Minerals industry)	७४
सेवा(Service industry)	२३४०
पर्यटन(Tourism industry)	१९५९
जम्मा (Tourism)	८९४७

प्रदेशगत उद्योगको संख्या

प्रदेश	उद्योगको संख्या
प्रदेश १	८५१
मधेश प्रदेश	६११
बागमती प्रदेश	५७३९
गण्डकी प्रदेश	८३०
लुम्बिनी प्रदेश	६९३
कर्णाली प्रदेश	८१
सुदूरपश्चिम प्रदेश	१३९

- लगानी स्वीकृतिको आधारमा सबैभन्दा बढी विदेशी लगानी सेवा क्षेत्रमा ५८.४ प्रतिशत, उत्पादनमुलक क्षेत्रमा २१.३ प्रतिशत, सबैभन्दा कम लगानी भएको उद्योग क्षेत्र सूचना, प्रसारण तथा सञ्चार क्षेत्र दुबैमा करिब ०.३ प्रतिशत रहेको छ ।
- ❖ २०७९ फागुन मसान्त सम्म नेपालको उद्योगमा सबैभन्दा बढी लगानी **पाँच देशहरू क्रमशः** चीन, भारत, अमेरिका बेलायत, दक्षिण कोरिया ।
- ❖ वि.सं. २०७९ फागुन मसान्तसम्म १० वटा औद्योगिक क्षेत्रभित्र स्थापना भएका ६८५ उद्योगहरूमध्ये ६१८ उद्योग सञ्चालनमा रहेका छन् भने ४० निर्माणाधीन र २७ वटा बन्द रहेका छन् ।
- ❖ वि.सं. २०७९ फागुन मसान्तसम्म भैरहवा र सिमरामा विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापना भएका छन् भने पाँचखालमा पूर्वाधार निर्माणको कार्य अगाडि बढेको छ । भैरहवाको विशेष आर्थिक क्षेत्र वि.सं. २०७९ फागुनमसान्तसम्म ७ उद्योग सञ्चालनमा आएका छन् ।
- विशेष आर्थिक क्षेत्र : भैरहवा, सिमरा, पाँचखाल, रुपन्देही
- नेपालमा हाल प्रचलित औद्योगिक नीति कुन हो ? **औद्योगिक नीति, २०६७, (२०६७ जेठ २ मा सार्वजनिक)**
- हाल कार्यान्वयनमा रहेको औद्योगिक व्यवसाय ऐन २०७६
 - औद्योगिक व्यवसाय ऐन (Industrial
 - Business Act, 2076) २०७६ ले लगानीका आधारमा उद्योगहरूलाई ५ भागमा विभाजन गरेको छ
- **लघु उद्योग (Small Enterprise) २० लाख सम्म लगानी र ९ जना कामदार भएको र वार्षिक १ करोड सम्म कारोवार गर्ने र २० किलोवाट विद्युत उद्योग**
- **घरेलु उद्योग (Domestic Industry) :- ५० किलोवाट विद्युत खपत गर्ने**
- **साना उद्योग (Small Industry) :- १५ करोड सम्म लगानी भएको**
- **मझौला उद्योग (Medium Industry) : १५ करोड देखि ५० करोड सम्म लगानी भएको**
- **ठूला उद्योग (Big industry) :- ५० करोडभन्दा बढी लगानी भएको उद्योग**
- नेपालमा हाल कतिवटा औद्योगिक क्षेत्र रहेको छन् ? **११ वटा**
- नेपालको सबैभन्दा पहिलो औद्योगिक क्षेत्र कुन हो ? **बालाजु औद्योगिक क्षेत्र, वि.सं. २०१६**
- नेपालको सबैभन्दा ठूलो औद्योगिक क्षेत्र कुन हो ? **हेटौडा औद्योगिक क्षेत्र**

- औद्योगिक व्यवसाय ऐन(Industrial Business Act) २०७६ अनुसार २० जिल्लालाई अति अविकसित(Highly underdeveloped), १४ जिल्लालाई अविकसित(Underdeveloped) , २७ वटा जिल्लालाई कमविकसित (Less Developed) क्षेत्र कायम गरेको छ ।
- १० औ औद्योगिक गणना २०६९ मा भई २०७१ असारमा सार्वजनिक जस अनुसार रुपन्देहीमा ३२० र काठमाडौंमा ३१८ उद्योग रहेका ,मोरङ, सुनसरी, पर्सा र बारा

नेपालमा रहेका औद्योगिक क्षेत्रहरु (बाहेका धनेपो बुभविधरा)

क्र.सं.	औद्योगिक क्षेत्र	जिल्ला	स्थापना मिति	क्षेत्रफल/रोपनी
१.	बालाजु	काठमाण्डौ	वि.सं. २०१६	५५०
२.	हेटौडा	मकवानपुर	वि.सं. २०२०	२८२९
३.	पाटन	ललितपुर	वि.सं. २०२०	२९३
४.	धरान	सुनसरी	वि.सं. २०२९	२३३
५.	नेपालगंज	बाँके	वि.सं. २०३०	२०२
६.	पोखरा	कास्की	वि.सं. २०३१	५०१
७.	बुटवल	रुपन्देही	वि.सं. २०३२	४३४
८.	भक्तपुर	भक्तपुर	वि.सं. २०३५	७१
९.	विरेन्द्रनगर	सुर्खेत	वि.सं. २०३८	९०
१०.	धनकुटा	धनकुटा	वि.सं. २०४१	६३ (हाल बन्द अवस्था रहेको)
११.	राजविराज (गजेन्द्रनारायण सिंह औद्योगिक क्षेत्र)	सप्तरी	वि.सं. २०४४	३९४

- निर्माणाधीन औद्योगिक क्षेत्र : ४ वटा :

- ♣ नौवस्ता बाँके
- ♣ मयुराधप मकवानपुर
- ♣ दैजी छेला कञ्चनपुर
- ♣ मोतिपुर रुपन्देही

- क्षेत्रफलका आधारमा ठूला औद्योगिक क्षेत्र हेवापोबुराधपा

- क्षेत्रफलका आधारमा साना औद्योगिक क्षेत्र धर्भविनेध
- नेपाल उद्योग वाणिज्य संघको स्थाना कहिले भएको हो ? वि.सं. २०४८ साउन १
- औद्योगिक प्रवर्द्धन बोर्डको अध्यक्ष(Chairman of Industrial promotion Board) उद्योग मन्त्री वा राज्यमन्त्री हुने व्यवस्था छ ।
- औद्योगिक नीति (Industrial Policy) २०६७ को प्रारम्भ २०६७/२१ गते
- एकद्वार समितिको संयोजक उद्योग विभागको महानिर्देशक हुने व्यवस्था छ ।
- उद्योग विभागबाट अनुमति लिनु पर्ने उद्योगको हकमा निवेदन परेको ३० दिन भित्र अनुमति दिने व्यवस्था ।
- नेपालमा औद्योगिक गणना ५/५ वर्षमा हुने पहिलो औद्योगिक गणना वि.सं. २०२२ सालमा
- औद्योगिक नीति २०६७ ले उच्च स्तरिय लगानी बोर्डको स्थापना गरे पश्चात यसको अध्यक्षता प्रधानमन्त्रीले गर्ने व्यवस्था छ ।
- चौथो योजना देखि विदेशी लगानीलाई औद्योगिक विकासको रणनीति स्वीकार गरीएका ।
- No Pay For No Work, Principle लाई अंगिकार गरेको नीति २०६७ हो ।
- विशेष आर्थिक क्षेत्र (Special Economic zone) अन्तर्गत कुन-कुन कुरा पर्दछन् ? - निर्यात प्रवर्द्धन क्षेत्र, विशेष व्यापार क्षेत्र, बैकिङ्ग क्षेत्र पर्यटकीय एवं मनोरञ्जनका क्षेत्र ।
- पहिलो पटक निजीकरण गरिएको संस्थान बाँसबारी छाला तथा जुत्ता कारखाना लि. सम्पत्ति तथा व्यवसाय बिक्री गरेर सन् १९९२ मा गरिएको । प्रजातन्त्रको उदय पश्चात पहिलो पटक निजीकरण गरिएको ।
- पछिल्लो निजीकरण गरिएको संस्थान नेपाल टेलिकम (सेयर बिक्री गरेर) सन् २००८ ।
- उद्योग दिवस कहिले पर्छ ? मंसिर ९ गते (२०७१ चैत्र २० गते मनाउने निर्णय गरिएको ।)

२०७२	२०७२ मंसिर ९ गतेको नारा उद्योगमा गरौ लगानी, समृद्ध र सुनौलो बिहानी । (Let's invest in industry for the prosperity and golden morning of the country)
२०७७	२०७७ मंसिर ९ गतेको नारा उद्योग र रोजगार देशको समृद्ध र विकासको आधार (Industry and employment are the basis of prosperity and development of the country)
२०७८	२०७८ मा मनाइएको उद्योग दिवसको नारा स्वदेशी उद्यम र उत्पादन : दिगो औद्योगिक पुनरुत्थान Indigenous Enterprise and Production Sustainable Industrial Revival
२०७९	लगानी र पूर्वाधार समृद्धिको बलियो आधार A strong foundation for investment and growth
२०८०	

- नेपालमा Online मार्फत उद्योग दर्ता गर्ने निर्णय गरियो २०७३/१०/०२

- औद्योगिक लगानि सम्मेलन नेपालमा पहिलो पटक वि.स. २०७३ फाल्गुण १९ देखि २० सम्म काठमाडौंमा भएको थियो । भने दोस्रो लगानी सम्मेलन २०७५ चैत्र १५ र १६ गते सम्पन्न भयो कुल ४० देशको सहभागीता रहेको लगानी सम्मेलनमा ७७ वटा परियोजना प्रस्ताव गरिएको थियो जसमध्ये ११ वटा परियोजनाका लागि भन्डै ३० अर्बको लगानी प्रतिबद्धता आएको छ
- पन्ध्रौँ योजनाको अन्त्य सम्म कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा उत्पादनमुलक उद्योगको योगदान ६.५ प्रतिशत पुगेको हुनेछ । औद्योगिक पूर्वाधार विकास सहित ३५१ उद्योग ग्राम, १५ वटा औद्योगिक क्षेत्र , र ५ विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापना भई उद्योग सञ्चालन हुने अपेक्षा गरिएको छ ।

व्यापार :

लाभका लागी कुनै वस्तु वा मालसामान खरिद गरेर विक्री गर्ने, किन बेच गर्ने कामलाई व्यापार भनिन्छ ।

आयात भन्दा निर्यात को मात्रा बढेमा देशका लागि हितकार हुन्छ, यसलाई के भनिन्छ ? **व्यापार बचत**

निर्यातको तुलनामा आयात बढी भएको व्यापारलाई के भनिन्छ ? **घाटा**

आ.व. २०७९/८० को व्यापारिक अवस्था

- ♣ निर्यात आयात अनुपात १:९
- ♣ वैदेशिक व्यापार २०.१ प्रतिशतले संकुचन भएको ।
- ♣ निर्यात २९.१% ले कमी आई रु १ खर्ब ४ अर्ब ८० करोड रहेको छ ।
- ♣ आयातमा १९.१ % ले कमी आई रु १० खर्ब ५८ अर्ब ३९ करोड रहेको छ ।
- ♣
- हाल सञ्चालनमा रहेको वाणिज्य नीति (Trade Policy) २०७२ हो
- राष्ट्रिय व्यापार एकीकृत रणनीति, (National trade integrated strategy) २०७३
- नेपालको व्यापार रणनीति वि.सं. २०१० मा निर्माण भएको हो,
- लिच्छवीकालमा व्यापारिक वस्तीलाई के भन्थ्यो :- **द्रंग**

BIPPA (Bilateral Investment, promotion and protection Agreement) नेपालले ७ देश -बेलायत, फ्रान्स, जर्मनी, फिनल्याण्ड, मौरिसस, कतार, र भारत) सँग विप्या सम्झौता गरेको छ ।

क्र.स.	मुलुक	सम्झौता मिति	क्र.स.	मुलुक	सम्झौता मिति
१.	फ्रान्स	२ मे १९८३	२	जर्मनी	२० अक्टोबर १९८६
३	बेलायत	२ मार्च १९९३	४	मौरिसस	३ अगष्ट १९९९
५.	फिनल्याण्ड	३ फेब्रुअरी २००९	६	भारत	२१ अक्टोबर २०११
७.	कतार	१५ अप्रिल २०१५			

- भारतसँग कहिले विप्या सम्झौता भएको थियो, :- २१ अक्टोबर २०११ मा नेपालको तर्फबाट अनिल कुमार भा र भारतको तर्फबाट प्रणम मुखर्जि थिए ।
- नेपालसँग दोहोरो करमुक्ति भएका देशहरु ११ वटा - भारत, नर्वे, थाईल्याण्ड, श्रीलंका, मौरिसस, अष्ट्रिया, पाकिस्तान, चीन, द.कोरिया, कतार,बंगलादेश रहेका छन् पहिलो देश नर्वे १३ मे १९९६ मा हो भने अन्तिम बंगलादेश २९ जनवरी २०१५

- वाणिज्य नीति, २०७२ ले निर्यात संभावना युक्त वस्तु तथा सेवाको सूचिमा २६ वटा वस्तु र ७ वटा सेवाहरु समावेश गरेको छ ।
- **WTO का सिद्धान्त**
- **WTO** को स्थापना कहिले भएको हो ? १९९५ जनवरी १
- **WTO** मा सिद्धान्तहरु सौविध्य प्राप्त राष्ट्र, भेदभावरहित राष्ट्र व्यवहारको , वजार पहुँचको, पारदर्शिता
- विश्व व्यापार संगठन WTO को मुख्यालय कहाँ रहेको छ ? **जेनेभा**
- **UNWTO** संयुक्त राष्ट्रसंघको विशिष्टीकृत संस्थाको रुपमा मान्यता प्राप्त गर्ने कति औं संस्था हो ? १५ औं
- विश्व अर्थतन्त्रको कति प्रतिशत व्यापार WTO मार्फत हुने गर्दछ ९० प्रतिशत भन्दा माथी
- **WTO** मा Blue Box भन्नाले के बुझिन्छ **कृषि क्षेत्रको अनुदान**
- **WTO** को संस्थापनक सदस्य राष्ट्रहरुकति रहेका छन् ? १२४
- नेपालले **WTO** को सदस्यता २३ अप्रिल २००४ (२०६१ बैशाख ११ गते) पाएको थियो भने निवेदन भने सन् १९९८मा दिएको थियो सदस्यता पाउँदाको समयमा नेपाल ३६२ प्रश्नको जवाफ दिएको थियो ।
- 2016 Jun 14 मा **WTO** १६३ औं सदस्य राष्ट्र कुन हो ? **लाईबेरिया**
- 2016 July 29 मा **WTO** १६४ औं सदस्य राष्ट्र कुन हो ? **अफगानिस्थान**
- १० औं WTO मन्त्रिस्तरीय सम्मेलन कहिले र कहा भयो ? २०१५ डिसेम्बर १५ देखि १८ केन्याको नैरवीमा ३४ बुदे घोषण पत्र जारी गरि सम्पन्न भएको थियो । नेपालबाट भाग लिने वाणिज्य मन्त्रि गणेशमान पुन थिए ।
- ११ औं WTO मन्त्रिस्तरीय सम्मेलन कहिले र कहा भयो ? ११ एघारौं सम्मेलन सन् २०१७ Dec १०-१३ अरजेन्टीना भएको नेपालबाट भाग लिने वाणिज्य मन्त्रि मिन बहादुर विश्वकर्मा थिए ।
- **WTO Director General Ngozi Okonjo Iweala Seventh DG of WTO his appoitment 15 Febuary 2021 for four year she is Nizerian citizen**
- विश्व उपभोक्ता दिवस कहिले मनाईन्छ मार्च १५ , २०२१ मा मनाईएको उपभोक्ता दिवसको नारा के थियो The Sustainable Consumer
- विश्व उपभोक्ता दिवस कहिले मनाईन्छ मार्च १५ , २०२२ मा मनाईएको उपभोक्ता दिवसको नारा के थियो Fair Digital Finance
- आ.व. २०७७/७८ को फागुनसम्म कुल वस्तु व्यापार घाटा १.६ प्रतिशतले बृद्धि भई रु ८ खर्ब ६३ अर्ब २१ करोड पुगेको छ ।

पर्यटन क्षेत्रको विकासक्रम :

• पर्यटन क्षेत्रको संस्थागत विकासक्रम:

- वि.सं. १९०६ मा प्रधानमन्त्री जंग बहादुरले बेलायतको भ्रमण गरेपछि नेपालको पर्यटन इतिहास सुरु भएको पाइन्छ । (संस्थागत रुपमा)

- वि.सं. २०१४ मा पर्यटन बोर्डको , २०२८ पर्यटन विकास समितिको गठन भएको, वि.सं. २०३३ फागुन १२ मा पर्यटन मन्त्रालयको स्थापना । पर्यटन विकास बोर्डका स्थापना २०५५ पुष १६
- पहिलो पर्यटन नीति २०५२ र पछिल्लो पर्यटन नीति (Tourism Policy) २०६५ कार्यान्वयनमा रहेको छ ।
- पर्यटकीय दृष्टिले नेपाललाई विश्वमा पहिचान गराउने मुख्य ब्राण्ड — **Naturally Nepal once is not enough,**
- पर्यटन नीति २०६५ को दिर्घकालिन लक्ष्य :- राष्ट्रिय सम्पदालाई दिगो उपयोगको माध्यमबाट पर्यटकीय कृयाकलापम प्रयोग गरी राष्ट्रिय आयमा पर्यटन क्षेत्रको उल्लेख्य मात्रामा वृद्धि गराई जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउने पर्यटन क्षेत्रको लक्ष्य हुनेछ ।
- नेपालमा सर्वप्रथम पर्यटन गुरुयोजना कहिले तयार गरिएको हो ? **सन १९७२**
- पर्यटन परिषद्को अध्यक्ष को हुने व्यवस्था छ ? **प्रधानमन्त्री**
- नेपालको पर्यटन क्षेत्रमा कस्ता नीति अवलम्बन गरिएको छ ? **खुला र उदार पर्यटन नीति**
- पर्यटकहरुले पदयात्रा अनुमतिपत्र कुन निकायबाट लिनुपर्ने व्यवस्था छ ? **अध्यागमन विभाग**
- नेपालमा मुख्यरूपमा कुनकुन उद्देश्यकालागि पर्यटकहरु आउने गर्छन्?
- मनोरञ्जन, धार्मिक, पदयात्रा तथा पर्वतारोहण, याद रहोस सबैभन्दा बढी मनोरञ्जनकालागि आउने गर्छन् ।
- **आ.व. ०७९/०८० मा आएका पर्यटकको अवस्था**
- सन २०२२ म पर्यटन आवगमनमा ३२ प्रतिशतले वृद्धि भएको हो यस अवधिमा जम्मा ६ लाख १४ हजार ८ सय ६९ पर्यटक नेपालमा आएका थिए ।
- नेपालमा आएका पर्यटको उद्देशका आधारमा वर्गीकरण

उद्देश्य	प्रतिशत
मनोरञ्जन	६४.७%
तीर्थयात्रा	१२.९ %
पर्वतारोहण/साहसिक यात्रा	१० %
अन्य उद्देश्य	१२.४%

सन २०२२ नेपालमा सबैभन्दा धेरै पर्यटका आउने देशको क्रम

देश	प्रतिशत	संख्या जना (हजार)
भारत	३४.१ %	२०९.३
अमेरिका	१२.५ %	७७.१
बेलायत	७.३ %	४५.१
अष्ट्रेलिया	४.४ %	२६.९
बंगलादेश	४.१ %	२५.४
अन्य मुलुक	३७.६ %	१९५.७

- सन २०२२ मा नेपालमा पर्यटको औषत वसाई १३.१ दिन र औषत दैनिक खर्च ४०.५ अमेरिकी डलर छ सन २०२१ मा नेपालमा पर्यटको औषत वसाई १५.५ दिन र औषत दैनिक खर्च ८५ अमेरिकी डलर थियो ।

- सन २०२२ मा सबैभन्दा धेरै पर्यटक पुगेको स्थान लुम्बिनी ६ लाख ४९ हजार नेपाली, २ लाख ३१ हजार भारतीय, र अन्य मुलुकका २४ हजार गरी ९ लाख ४ जना पर्यटकले लुम्बिनी भ्रमण गरेका थिए ।
 - सन २०२२ म हिमाल आरोहण गर्ने पर्वतारोहण १९५२ दल रहेको छ । सन २०२१ मा यो संख्या ७६२ मात्र रहेको थियो ।
 - वि.सं. २०७९ फागुन मसान्तसम्म तारे होटलको संख्या १७३ पुगेको छ । वि.सं. २०७७ फागुन मसान्तसम्म १६२ मात्र रहेको थियो । तारे होटल बाहेक अन्य होटलको संख्या १,२२८ रहेको पुगेको छ ।
 - २०७९ फागुनसम्म क्यासिनो र मिनिक्वासिनो गरी कुल २८ वटा सञ्चालनमा रहेको ।
 - Eco Tourism को प्रचलन सन् १९८३ वाट भएको हो भने, नेपालमा छोट्टौं योजना वाट भएको हो ।
 - नेपाल पर्यटन दुरदृष्टी २०२०को कार्यान्वयनका लागि २०१९ लाई चिसापानी खप्तड रामारोसन पर्यटन वर्ष मनाइरहेको छ ।
 - **Visit Nepal 2020** को लोगो डिजाइनर को हुन उद्धव रिमाल यस कार्यक्रमको उदघाटन २०७४ श्रावण २९ गतेववाट गरिएको , यसको नारा **Life time experiences**
 - माईस Tourism के संग सम्बन्धित छ ? **सभा सम्मेलन मार्फत पर्यटन भित्राउने**
 - विश्वमा हाल सम्मको सबैभन्दा धेरै पर्यटक पुग्ने मुलुक **फ्रान्स** हो ।
 - नेपालमा सबैभन्दा बढी पर्यटक कुन महिनामा आउने गर्दछन् ? **अक्टोबर**
 - सन् १९८० देखी **२७ सेप्टेम्बर** लाई प्रत्येक वर्ष पर्यटन दिवशका रुपमा मनाईन्छ ।
➤ सन २०१९ मा मनाईएको पर्यटन दिवसको नारा के थियो ? Tourism and Jobs: a Better Future for All
"सबैको उज्ज्वल भविष्यका लागि, पर्यटन र रोजगारी"
➤ सन २०२० मा मनाईएको पर्यटन दिवसको नारा के थियो Building peace, fostering knowledge
शान्ति निर्माण गर्दै ज्ञान बढाउँदै
➤ सन २०२१ मा मनाईएको पर्यटन दिवसको नारा के थियो Tourism for Inclusive Growth समावेशी विकासका लागि पर्यटन
➤ सन २०२२ मा मनाईएको पर्यटन दिवसको नारा के थियो Rethinking Tourism पर्यटन विकासका लागि पुर्नसोच भन्ने नारा रहेको ।
- नेपालमा सबैभन्दा धेरै पर्यटकहरुले पदयात्रा गर्ने क्षेत्र कुन हो ? **अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र**
 - नेपालमा एसिया पछि सबैभन्दा बढी पर्यटक कुन क्षेत्रबाट आउने गरेका छन् ? **पश्चिम युरोप**
 - नेपाल पर्यटन बोर्डको स्थापना कहिले भएको हो ? **२०५५ पौष १६ गते**
 - नेपालमा हाल प्रचलित पर्यटन नीति कुन हो ? **पर्यटन नीति, २०६५**
 - नेपालले सन् १९९८ लाई कुन वर्षको रुपमा मनाएको थियो ? **नेपाल भ्रमण वर्ष (Visit Nepal Year)**
 - नेपाल पर्यटन वर्ष २०११ को नारा के थियो ?
 - पर्यटनको लागि **सँगसँगै (Together for Tourism)** त्यस बखत १२ लाख पर्यटक भित्राउने लक्ष्य राखिएको थियो
 - नेपालको इतिहासमा पहिलो पर्यटक कसलाई मानिन्छ ? **सम्राट असोक**
 - **Send Home a Friend** कुन योजनाको पर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यनीति हो ? **१२ औं योजना**
 - विश्वको पहिलो अन्तरिक्ष यात्री अमेरिकाका डेनिस टिटो (सन् २००१) हुन भने पहिलो महिला अन्तरिक्षयात्री को हुन् ?

- इरानी मुलका अमेरिकी नागरिक अनुसेह अन्सारी (सन् २००६)
- पर्यटन वर्ष २०२० सम्बन्धि जानकारी
- पर्यटन वर्ष २०२० मनाउने निर्णय २०७४ श्रावण २९ गते गरिएको । २० लाख पर्यटक भित्राउने लक्ष्य
- लोगो सार्वजनिक २०७५ जेष्ठ २५ गते लोगोका डिजाइनर उद्व रिमाल, लोगो सार्वजनिक तत्कालिन पर्यटन मन्त्रि रविन्द्र अधिकारीले गरेको, पर्यटन वर्षको नारा **Life time expericnces** लोगोमा दायँ माछापुच्छ्रे हिमाल बायाँमा सगरमाथा हिमालको प्रयोग गरि
- पर्यटन वर्ष २०२० राष्ट्रिय कार्यक्रमका संयोजक सुरज वैद्यलाई नियुक्त गरिएको २०७५।७।१६ गतेको निर्णयबाट
- पर्यटन वर्ष २०२० को उद्घाटन २०७६ पुष १६ गते राष्ट्रपति विद्यादेवी भण्डारीबाट भएको यहि उद्घाटनको दिन मस्कट यति सार्वजनिक गरिएको । उद्घाटन समाहरोहमा चीनका सहायक पर्यटनमन्त्री वाङ सियाओफेङ, भारतका पर्यटन राज्यमन्त्री प्रल्हादसिंह पटेल, म्यानमारका प्राकृतिक स्रोत तथा वातावरण संरक्षणमन्त्री यू ओहन मौग, जमैकाका मन्त्री ओन मउङ सहभागी भएको थिए ।
- पर्यटनवर्ष २०२० स्थगन गर्ने निर्णय वि.सं. २०७६ चैत्र १८ गते निर्णय कार्यान्वयन २०७७ वैशाख १ गते देखि.

शिक्षा सम्बन्धि जानकारी

- नेपालमा औपचारिक शिक्षाको शुरुवात वि.सं. १९१० असोज २७ दरवार हाइस्कूलबाट भएको
- वि.सं. १९४२ मा विर शम्शेश्वरको पालादेखि सर्वसाधारणलाई अध्ययन खुला गरिएको,
- राणकालमा छोटो समय सवैभन्दा बढि विद्यालय खोल्ने प्रधानमन्त्रि देव शमशेर थिए ५६ वटा
- स्कूलका पिता भनेर पद्मशम्शेर चिनिन्छ नारी शिक्षाका पिता भनेर पनि बीरशम्शेरलाई चिनिन्छ
- वि.सं. १९३२ मा भोजपुरको दिङगलामा बाल ब्रम्हचारी संस्कृत पाठशालाको स्थापना गरिएको थियो
- एसलसी बोर्डको स्थापना वि.सं. १९९० मा भएको पहिलो एसएलसी बोर्डमा १९ जना विद्यार्थी उर्तिर्ण भएका थिए, भने पहिलो बोर्ड फस्ट पुष्पभक्त मल्ल हुन,
- पहिलो कन्या पाठशाला काठमाडौँको ढोकाटोलमा वि.सं. १९८० मा खुलेको थियो, भने त्रिचन्द्र कलेजको स्थापना वि.सं १९७५ भाद्र २७ गते अध्यापन शुरु वि.सं. १९७६ भाद्र १३ मा भएको हो, भने आयुर्वेदिक विद्यालयको स्थापना वि. सं. १९८७ भएको
- शिक्षा मन्त्रालयको स्थापना वि.सं. २००७ मा भएको हो भने पहिलो शिक्षा मन्त्रि नृपजंग राणा हुन् , वि.सं २००७ अघि २% मात्र जनसंख्या साक्षरता थिए,
- नेपालमा प्रौढ शिक्षाको शुरुवात वि.सं. २०१३ सालमा भएको हो,
- परीक्षा नियन्त्रण कार्यालयको स्थापना वि.सं. २०२८ भाद्र ५
- प्राविधिक शिक्षा तथा व्यवसायिक तालिम परिषदको स्थापना वि.सं २०४५
- उच्च माध्यामिक शिक्षा परिषदको स्थापना वि.स. २०४६ फागुन १२
- शैक्षिक जनशक्ति विकास केन्द्रको स्थापना वि.सं. २०५० साउन १

- विश्वविद्यालय अनुदान आयोगको स्थापना २०५० मंसिर ७
- शिक्षक सेवा आयोगको स्थापना वि.सं. २०५८ माघ २५ गते
- नेपालको कुल साक्षरतादर ७६.२ प्रतिशत रहेको जसमध्ये पुरुष ८३.३%, महिला ६९.४%
- साक्षरता दर सम्बन्धी विवरण :

क्षेत्र	साक्षरतादर प्रतिशत		
नेपाल	७६.२	८३.३	६९.४
शहरी/ग्रामिण			
नगरपालिका क्षेत्र	७८.५	८५.४	७९.९
गाउँपालिका क्षेत्र	७९.९	७९.८	६४.४
भौगोलिक क्षेत्र			
हिमाल	७२.८	८९.९	६४.८
पहाड	८०.९	८७.९	७४.३
तराई	७३.९	८०.५	६६.९
प्रदेश			
कोशी प्रदेश	७९.७	८६.९	७३.६
मधेश प्रदेश	६३.५	७२.५	५४.७
बागमती प्रदेश	८२.९	८८.३	७६.०
गण्डकी प्रदेश	८९.७	८८.८	७५.३
लुम्बिनी प्रदेश	७८.९	८५.२	७९.७
कर्णाली प्रदेश	७६.९	८३.३	६९.४
सुदूरपश्चिम प्रदेश	७६.२	८५.४	६८.२

- सबैभन्दा बढी र कम साक्षरता दर (%) भएका ५ जिल्ला

बढी साक्षरता दर (%) भएका जिल्ला		कम साक्षरता दर (%) भएका जिल्ला	
जिल्ला (कालभुवा)	साक्षरता दर (%)	जिल्ला (रौमसहवा)	साक्षरता दर (%)
काठमाडौं	८९.२३	रौतहट	५७.७५
ललितपुर	८८.०८	महोत्तरी	५९.७७
भक्तपुर	८७.९६	सर्लाही	६०.३९
कास्की	८७.७३	हुम्ला	६३.८४
चितवन	८३.६८	बारा	६४.५४

नेपालमा रहेका विश्वविद्यालयहरू

क्र.स.	विश्वविद्यालय	स्थापना मिति वि.स.	अवस्थित जिल्ला
१.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय	२०१६	कीर्तिपुर, काठमाडौं
२.	नेपाल संस्कृति विश्वविद्यालय	२०४३ मंसिर २५	बेलभुण्डी, दाङ
३.	काठमाडौं विश्वविद्यालय	२०४८ मंसिर २५	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक
४.	पूर्वाञ्चल विश्वविद्यालय	२०५०	विराटनगर, मोरङ
५.	पोखरा विश्वविद्यालय	२०५४ (ऐन, जारी २०५३/१९९५)	कास्की, पोखरा
६.	लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालय	२०६२	बुटवल, रुपन्देही
७.	कृषि तथा पशुविज्ञान विश्वविद्यालय	२०६७	रामपुर, चितवन
८.	मध्यपश्चिम विश्वविद्यालय	२०६७	विरेन्द्रनगर, सुर्खेत
९.	सुदूरपश्चिम विश्वविद्यालय	२०६७	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर

१०.	नेपाल खुला विश्वविद्यालय	२०७३	मानभवन, ललितपुर
११	राजर्षि जनक विश्वविद्यालय	२०७४	जनकपुर, धनुषा
१२	गण्डकी विश्वविद्यालय प्रदेश विश्वविद्यालय	२०७६ असोज २७	पोखरा, कास्की
१३	मदन भण्डारी विज्ञान तथा प्रविधि विश्वविद्यालय	२०७९ श्रावण १७	काभ्रे, पाँचखाल
१४	मधेश कृषि विश्वविद्यालय	२०७८	सप्तरी
१५	लुम्बिनी प्रादेशिक विश्वविद्यालय	२०७९	बाँके
१६	मधेश विश्वविद्यालय	२०७९ भदौ २२	विरगञ्ज, पर्सा

- ६ वटा मानित विद्यालय चिकित्सा विज्ञान राष्ट्रिय प्रतिष्ठान विर अस्पताल (२०४९), विपी कोइराला स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान (२०५५), पाटन स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान २०६४, कर्णली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान (२०६८), पोखरा विज्ञान प्रतिष्ठान (२०७२), राप्ती स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान (२०७४)

- कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा शिक्षा क्षेत्रको योगदान ८.१ % रहेको छ

- साक्षरता (Literate) घोषण पहिलो जिल्ला ललितपुर २०७१ आषाढ ९ अन्तिम ४ जिल्ला

५८ औँ	सोलुखुम्बु	२०७९ असार २६ गते
५९ औँ	कैलाली	२०७९ असार २९ गते
६० औँ	बाजुरा	२०७९ असार ३०
६१ औँ	बाँके	२०७९ असार ३१
६२ औँ	कञ्चनपुर	२०७९ भदौ २३
६३ औँ	डोटी	२०८० जेष्ठ ३२
६४ औँ	कपिलवस्तु	२०८० असार ३१

- पहिलो साक्षरता प्रदेश बागमती २०७८ असोज ११ दास्रो २०७८ असोज २४ गते गण्डकी र २०७९ भदौ २३ गते प्रदेश नं. १

- दिवा खाजाको (Lunch) व्यवस्था ७७ जिल्लामा लागु भएको छ आ.व. २०७७/७८ बजेट ले घोषण गरेको ।

- आ.व. २०७९/८०को कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा शिक्षा क्षेत्रको योगदान ८.१% हुने

क्र.सं.	सूचकाङ्क	प्रतिशत
१	साक्षरता दर ६ वर्षसम्म	७८
२	साक्षरता दर १५-२४ सम्म	८८.६
३	साक्षरतादर १५ वर्षमाथि	५८
४	आधारभूत तहमा महिला शिक्षक	४६.५
५	माध्यमिक तहमा महिला शिक्षक	२०.४

स्वास्थ्य क्षेत्र

कुन भिटामिनको कमीले के रोग लाग्दछ ?

भिटामिन ए- रतन्धो

भिटामिन डि- रिक्केट्स

भिटामिन वि.- बेरीबेरी ,पेलेग्रा,ओठ फुट्ने

आयोडिनको कमीले - गलगौड

भिटामिन सी. -स्कर्वि, धाउ निको गर्न सहयोग गर्ने भिटामिन

प्रोटिनको बढी र कमीले - फुकेनास र सुकेनास

कुन रोगका लागि कुन खोप दिइन्छ

वि.सी.जि. खोप	क्षयरोग	टी.टी खोप	धनुष्ठाङ्कार
मिल्जस भ्याक्सीन	दादुरा	डि.पि.टि खोप	लहरे खोकी र भ्याक्कुते रोग
पोलियो भ्याक्सिन	पोलियो	रेविज भ्याक्सिन	रेविज रोग
रोटा	भाडापखाला विरुद्धको औषधी	पि.सी.भि. खोप	निमोनिया
पाठघरमा लाग्ने क्यानसर विरुद्ध दिइने खोप			

- २०७९ सम्म आधारभूत खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या ९४.९३% र उच्चमध्यमस्तरको खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या २५.६९ % रहेको छ ।
- २०७९ फागुनमसान्तसम्म अस्पताल २१५, प्राथमिक स्वास्थ्य २०१, स्वास्थ्य चौकी ३८२०, आयुर्वेदिक औषधालय ४२६, उपस्वस्थ चौकी ३९९६ गरी कुल ७ हजार ८ सय ५८ पुगेको छ ।

आर्थिक वर्ष २०८१/८० का केहि स्वास्थ्यगत सूचकांक

सूचक	
कुल प्रजनदर (प्रति महिला)(Fertility rate)	२.१जना
परिवार नियोजनका साधन प्रयोगकर्ता(Family Planning tool Users)	४२.७
नवजात शिशु मृत्युदर (प्रति १०००जिवित जन्ममा) जन्मेका २८ दिनसम्म(Nenet mortality rate)	२१
शिशु मृत्युदर (प्रति १००० जिवित जन्ममा))(infant mortality rate) ५ वर्षमुनिको बालमृत्युदर प्रति १०००जिवित जन्ममा))(Child Mortality rate)	२८ ३३
कम्तीमा ४ पटक गर्भ जाँच गराउने गर्भवती महिला प्रतिशत(Pregnant women who have had at least four pregnancy tests)	८०.५

दक्ष प्रसूतिकर्मीबाट प्रसूति गराउने गर्भवती महिलाको प्रतिशत)(Pregnant women delivering from skilled health workers)	८०.१%
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूती गराउने गर्भवती महिला प्रतिशत)(Pregnant women giving birth at a health facility)	७९.३%
पूर्ण रुपमा सबै प्रकारका खोप लगाउने बालबालिका प्रतिशत)(Fully Vaccinated children)	८० %

- नेपाल सरकारले १३ प्रकारका खोप निशुल्क निशुल्क उपलब्ध गराउँदै आएको छ । साथै ८ प्रकारका रोग विरुद्ध स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउँदै आएको छ ।
- स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम २०७९ फागुन मसान्तसम्म ७४७ स्थानीय तहसम्म विस्तार भएको छ ।
- नेपालमा क्षयरोग निवारण संस्थाको स्थापना वि.सं. २०१०मा भएको हो ,
- DoTS को पुरा रुप Directly Observed Treatment Short course हो
- नेपालले परिवार नियोजन संघको स्थापना वि.सं. २०१६ असोज २ मा प्राप्त गरेको हो,
- नेपालमा औलो उन्मुलन कार्यक्रम: (Eradication of Malaria programme) वि.सं. २०१५
- विफर उन्मुलन:)(Beef Disease eradication) २०३४ वैशाख १
- नेपाल कुष्ठ रोग निवारण संस्थाको स्थापना वि.सं. २०२६ अषाढ २६ गते भएको हो
- नेपाललाई कुष्ठ रोगमुक्त घोषणा: (Leprosy eradication announcement) वि.सं. २०६६ माघ ५
- नेपाललाई पोलियो रोगमुक्त घोषण (Polio Eradication Declaration) वि.सं. २०७० चैत्र १३
- पोषण कार्यक्रम: (Nutrition Programme) २०३७ बाट
- स्वास्थ्य दिवस: (World Health day) अप्रिल ७
- क्षयरोग दिवस: (Tuberculosis day) मार्च २४
- विश्व स्वास्थ्य संगठन (WHO) को स्थापना: सन् १९४८ अप्रिल ७
- **Our Planet, Our Health** सन २०२२ मा मनाइएको विश्व स्वास्थ्य दिवसको नारा
- नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको स्थापना वि.सं. २०२० भाद्र २९ (२०७७ को नारा ताली बजाउनुहोस)
- नेपाल परोपकार संस्थाको स्थापना वि.सं. २००४
- ISO-22000 के सँग सम्बन्धित छ: Food Safety
- नेपाल कहिले खुल्ला दिशामुक्त देश घोषण)(Nepal Declared open defecation free zone)भयो २०७६ असोज १३ पहिलो जिल्ला कास्की २०६८ आषाढ १० अन्तिम भोजपुर २०७६ असोज ४ गते

- आ.व. २०७८।७९ फागुन मसान्तसम्म ६९ जिल्लाका ६७३ स्थानीय तहमा स्वास्थ्य बीमा तथा निशुल्क स्वास्थ्य सेवा विस्तार भएको छ ।

Think Loksewa

यातायात पूर्वाधार

- नेपालमा रेलवे सेवाको सञ्चालन कहिलेबाट भएको हो ? वि.सं. १९८४ चन्द्र शमशेरका पालमा भारतको सिमाना देखी अमलेखगञ्जसम्म हाल यो सेवा बन्द छ
- जनकपुर बर्दिया रेलमार्ग मध्ये आ.व. २०७६।७७ सम्म ५६ कि.मी निर्माण सम्पन्न भएको छ ।
- वि .सं. १९९३मा जुद्ध शमशेरको पालामा जनकपुर देखि जयनगर रेलसेवा शुरु भएको थियो
- नेपालमा सार्वजनिक यातायातको साधनको प्रयोग कहिले बाट भयो? वि.स. १९९६
- नेपालमा हवाई सेवाको शुरुवात कहिले भएको हो? वि.सं. २००६ वैशाख ११ गतेबाट भएको हो
- नेपालमा रोपवे सेवा हेटौडा काठमाडौं ४२ कि.मी. २०२१ देखि सञ्चालन भई २०५४मा बन्द भयो
- नेपालमा टूलिबस सेवा सञ्चालन कहिले देखि कहिले सम्म भयो? वि.सं २०१३ देखी २०६८ त्रिपुरेश्वर देखि सुर्यविनायक सम्म १२.९८ कि.मी चिन सरकारको सहयोगमा निर्माण भएको

नेपालमा सञ्चालित केवलकार सेवाहरु

क्र.स.	केवलकार अवस्थित जिल्ला	लम्बाई	सेवा शुरु
१	मनकामना केवलकार गोरखा	२.८ कि.मी.	वि.सं.२०५५।८।८
२	चन्द्रागिरी केवलकार, काठमाडौं	२.५ कि.मी.	वि.सं.२०७४ असोज ८
३	कालिञ्चोक केवलकार, दोलखा	९५० मि.	वि.सं.२०७५ कार्तिक १७
४	अन्नपूर्ण केवलकार सेवा, पोखरा	२२६५ मिटर	वि.सं.२०७८ चैत्र ६ गते
५	मौलाकाली केवलकार सेवा, चितवन	१२ ०० मिटर	वि.सं. २०८० वैशाख १८
६.	लुम्बिनी केवलकार सेवा, पाल्पा	२.५ कि.मी.	वि.सं. २०८० जेष्ठ २५ गते

- जनकपुर देखि जयनगर सम्मको रेलमार्गको लम्बाई कति छ ? ५३ कि.मि.
- नेपालको पूर्व पश्चिम (मेचि देखी महाकाली) लम्बाई कति छ ? १०२७.६७ कि.मि.
- नेपालको सबैभन्दा पुरानो राजमार्ग कुन हो ? त्रिभुवन राजपथ (वि.सं. २०१३)
- पूर्व पश्चिम राजमार्गले नछुने तराईको जिल्ला पर्सा हो भने यसले छुने दुई पहाडी जिल्ला कुन कुन हुन् ? मकवानपुर र अर्घाखाँची
- यातायात सेवाको वर्तमान अवस्था :-
- आ.व. २०७९/८० फागुन सम्म कालोपत्रे सडक ४७३२० कि.मी., खण्डास्मित १४००० कि.मी., कच्ची सडक ४७३७ कि.मी. गरी कुल ६६०५७ कि.मी रहेको ।
- आर्थिक वर्ष. २०७८/७९ फागुन सम्म ६५३ पुल निर्माण सम्पन्न भएका छन् ।
- हुम्ला बाहेक सबै जिल्ला सदरमुकाममा सडक सञ्जालको विकास भएको छ,
- त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल दैनिक २२ घण्टा सञ्चालन २०७५ भाद्र १६ देखि चैत्र १९ २०७५ सम्म सञ्चालन गरियो
-

- नेपालबाट अन्तर्राष्ट्रिय उडान गर्ने वायुसेवा कम्पनी २२ वटा
- हवाई सम्झौता भएका मुलुक ४१ वटा
- आन्तरिक उडान गर्ने वायुसेवा कम्पनी २० वटा , सबै मौसममा सञ्चालित हुने विमानस्थल ३७, नियमित सञ्चालनमा भएका विमानस्थल ३२
- नेपालमा हाल नेपालमा ५७ वटा विमानस्थल छन् जसमध्ये
- १, अन्तर्राष्ट्रिय, ४ क्षेत्रिय हव विमानस्थल, ४९ वटा आन्तरिक विमानस्थल , ३ वटा निर्माणाधीन अवस्थामा छन्
- हाल सञ्चालनमा नरहेका विमानस्थल १९ वटा रहेका छन्
- हाल नेपालमा ३ अन्तर्राष्ट्रिय, २ क्षेत्रिय हव विमानस्थल, ४८ वटा आन्तरिक गरि कुल ५३ वटा विमानस्थल रहेका छन् भने निर्माणाधीन विमानस्थल ४ वटा
 - ♣ तिजगण अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल बारा
 - ♣ अर्घाखाँची विमानस्थल, अर्घाखाँची
 - ♣ कमला बजार विमानस्थल, अछाम
 - ♣ कालिकोट विमानस्थल कालिकोट
- हाल नेपालमा ३२ वटा अन्तर्राष्ट्रिय वायुसेवाले उडान गर्ने गर्दछन आन्तरिक तर्फ २२ वटा वायुसेवाले सेवा सञ्चालन गरेका छन्
- मिति २०७८ फागुन १३ गते गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा क्यालिब्रेसन फ्लाईट गरिएको छ ।
- मिति २०७९ मंसिर ६ गते पोखरा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा क्यालिब्रेसन फ्लाईट गरिएको छ ।
- गौतमबुद्ध अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल औपचारीक रुपमा उडान शुरु वि.सं. २०७९ बैशाख ८ गते यति एयरलाइन्स ले शुरु गरेको।
- नेपालले ४१ देशसँग हवाई सम्झौता गरिएको छ । पहिलो मुलुक जापान (१७ फेब्रुअरी १९९३) हो भने अन्तिम मुलुक युएइ वि.सं २०७६ असोज ११ गते
- नेपालल पूर्व पश्चिम रेलमार्गको लम्वाई कति रहेको छ ९४५ कि.मि.
- मध्यपहाडी राजमार्गको लम्वाई कति रहेको छ ? १,८७९ कि.मी
- हुलाकी राजमार्गको लम्वाई कति रहेको छ? १७,९२.४ कि.मी
- मदन भण्डारी राजमार्ग लम्वाई कति रहेको छ ? १,२४८ कि.मी. (भ्नापाको शान्तिपुरदेखि डडेल्धुराको रुपालसम्म)
- कालिगण्डकी कोरिडोरको लम्वाई कति रहेको छ ? ४४५ कि.मी., कर्णाली कोरिडोर को लम्वाई २८० कि.मी रहेको छ, कोशी १६२ कि.मी. रहेको छ,
- महेन्द्र राजमार्ग AH2, पृथ्वी राजमार्ग AH41, त्रिभुवन राजमार्ग Ah5, अरनिको राजमार्ग AH5, सिद्धार्थ राजमार्ग AH48, नारायणगढ मुडलिङ राजमार्ग AH 42, काठमाडौं जनकपुर राजमार्ग AH 43

केहि विमानस्थल र अवस्थिति जिल्लाहरु

विमानस्थल	अवस्थिति जिल्ला	विमानस्थल	अवस्थिति जिल्ला
-----------	-----------------	-----------	-----------------

तुम्लिङटार	संखुवासभा	स्याङबोचे, लुक्ला, फाप्लु, काँगेल	सोलुखुम्बु
लामिडाँडा	खोटाङ	पाल्ङटार	गोरखा
चौरजहारी, सल्ले	रुकुम	मसिने चौर, जुफाल	डोल्पा
वाजुरा	वाजुरा	पाटन विमास्थल	वैतडी
थामखर्क, मनमाँया	खोटाङ	सुकेटार	ताप्लेजुङ
ताल्ला, रारा	मुगु	गोकुलेश्वर	दाचुला
मेघौली	चितवन	सिमिकोट	हुम्ला
भद्रपुर	झापा	जिरी	दोलखा
सुकुलुम्बा	इलाम	वलेवा	बाग्लुङ
रुम्जाटार	ओखलढुंगा	चामे	मनाङ
शितलेश्वर	लम्जुङ	फाल्गुनन्द	इलाम

- नेपालको सबैभन्दा अग्लो स्थानमा रहेको विमास्थल :स्याङबोचे (सोलु) ३७४८ मि.
- नेपालको सबैभन्दा होचो स्थानमा रहेको विमास्थल :- विराटनगर विमास्थल ७२ मि.
- साघुरो विमास्थल :- जिरी (दोलखा)
- त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमास्थल कति मि.को उचाईमा रहेको छ ? १३३८ मिटरको उचाईमा रहेको
- नेपालमा पहिलो पटक विमान दुर्घटना कहिले भएको थियो :- २०१७ कार्तिक २० गते भैरहवा विमास्थलमा
- स्याटेलाइटमा आधारित नेभिगेसन प्रणालीबाट पाइलटको सहायता बिना पहिलो पटक जहाज अवतरण :- २०६९ कार्तिक २० गते
- नेपालको पहिलो विमान डाँफेको निर्माण कसले गरेका हुन ? पुलचोक इन्जिनियरिङ क्यापसका विद्यार्थीद्वय विकास पराजुली र गणेशमान सिक्केमन ले तयार गरेका उक्त जहाज वि.सं. २०६५ मंसिर २१ गते सफलतापूर्वक पोखरामा परिक्षण गरिएको थियो
- नेपाललाई कहिले अन्तर्राष्ट्रिय नागरिक उडडयन प्राधिकरणले कालो सूचीबाट हटाएको थियो ? २०७४ श्रावण ६ गते

सञ्चार

- नेपालमा छापाखानाको शुरुवात कहिले भएको हो ? वि.सं. १९०८ गिद्धे प्रेस
- नेपाली भाषामा प्रकाशन भएको पहिलो पत्रिका कुन हो :- गोरखा भारत जीवन वि.सं. १९४३ भारतको कोलकोत्ताबाट प्रकाशन भएको थियो,
- गोरखापत्रको पहिलो प्रकाशन कहिलेबाट भएको हो ?
 - ✓ वि.सं.१९५८ वैशाख २४ गते,
 - ✓ हप्ताको २ पटक प्रकाशन शुरु वि.सं.२००० असोज २९ गते,
 - ✓ हप्ताको ३ पटक वि.सं. २००३ पुष ८ बाट
 - ✓ दैनिक प्रकाशन २०१७ फागुन ७ बाट
 - ✓ बहुभाषामा प्रकाशन शुरु वि.सं. २०६४ असोज १ हाल ३८ भाषामा प्रकाशन अन्तिम भाषा अछामी
- विश्वको सबैभन्दा बढि भाषामा प्रकाशन गरीने दैनिक पत्रिका कुन हो ? गोरखापत्र
- नेपालको पहिलो दैनिक पत्रिका कुन हो ? आवाज (२००७ फागुन ८ गते)
- कान्तिपुर टेलिभिजन कहिले देखि अमेरिकामा पनि आफ्नो प्रसारण गर्‍यो ? वि.सं.२०६७ मंसिर १
- नेपाल चलचित्र संस्थानद्वारा निर्मित पहिलो चलचित्र मनको बाँध हो भने निजि क्षेत्रबाट निर्माण भएको चलचित्र माईतिघर हो ।
- नेपालमा सर्वप्रथम निर्माण भएको सिनेमा हल मदन जनसेवा सिनेमा हल हो । यो काठमाण्डौको विशाल बजारमा पर्छ ।
- रेडियो नेपालको प्रसारण पहुँच जनसंख्याको आधारमा ८७% भौगोलिक आधारमा ९०% छ ।
- नेपालको पहिलो सर्च ईन्जिन EBUZZASIA
- नेपालमा दूरसंचारको इतिहास
 - ❖ नेपालमा दूरसञ्चार सेवाको शुरुवात वि.सं. १९७०
 - ❖ वि.सं. १९७१ मा चन्द्र शम्शेरले काठमाडौँदेखि रक्सौलसम्म म्याग्नेटोक ट्रङ्क टेलिफोनको व्यवस्था गरेका थिए
 - ❖ वि.सं. १९९१ पुष १ गते टेलिफोन हेड अफिस (दूरसञ्चारसम्बन्धि कार्यालय) को स्थापना
 - ❖ वि.सं १९९२ मा २५ लाइनको अटोमेटिक टेलिफोनको जडान गरियो
 - ❖ वि.सं. १९९२ पौष २ गते सवाल ऐन जारी गरी टेलिफोन सेवा सर्वसाधारणको लागि खुला गरिएको थियो
 - ❖ वि.सं. १९९३ मा काठमाडौँदेखि धनकुटा ट्रंक सेवा शुरु भएको थियो
 - ❖ वि.सं. २००५ मा मोहन अकाशवाणीको शुरुवात
 - ❖ वि.सं. २०१४ मंसिर २० नेपाल अन्तर्राष्ट्रिय दूरसञ्चार संघ ITU को सदस्यता प्राप्त गरेको
 - ❖ वि.सं. २०१६ दूरसञ्चार विभागको स्थापना
 - ❖ वि.सं. २०२६ सालमा समिति ऐन, २०१३ अन्तर्गत रहेर दूरसञ्चार समितिको स्थापना
 - ❖ दूरसञ्चार संस्थानको स्थापना वि.सं. २०३२।३।१
 - ❖ अन्तरदेशिय टेलिफोनको शुरुवात वि.सं. २०४२
 - ❖ अन्तर्राष्ट्रिय टेलिफोनको शुरुवात वि.सं. २०४४
 - ❖ दूरसञ्चार प्राधिकरणको स्थापना वि.सं २०५४ फागुन २०
 - ❖ नेपालमा सेलुलर मोबाइल सेवाको शुरुवात कहिले देखि भएको भएको वि.सं २०५६ वैशाख १

- ❖ नेपालमा प्रिपेड टेलिफोनको शुरुवात कहिलेदेखि भएको हो वि.सं. २०६०
- ❖ नेपालमा Ymax सेवाको शुरुवात कहिलेदेखि भएको हो ? सन् २०१२
- ❖ नेपाल दूरसञ्चार कम्पनीको स्थापना कहिले भएको भएको हो ? २०६० माघ २२ गते
- ❖ निजीकरणबाट सेवा प्ररम्भ कहिलेबाट भएको ? वि.सं. २०६१ वैशाख १
- ❖ नेपालमा 4G सेवाको शुरुवात कहिले बाट भएको हो ? वि.स. २०७३ पुष १६ गते (१ जनवरी २०१७)
- ❖ नेपाल टेलिकमले भ्वाइस ओभर लड टर्म इभालुसन सेवाको व्यवसायिक सुरुवात वि.सं. २०७८ माघ २२ गते

- दूरसञ्चार संस्थान निजीकरण कहिले गरियो ? वि.सं. २०६० माघ २२ वि.सं. २०६१ निजीकरणबाट सेवा शुरु
- नेपालमा इन्टर्नेट सेवाको शुरुवात सन् 1994 मर्केन्टाईल टेलिकम्यूनिकेशन प्रा.लि.
- नेपालमा टेलिकमबाट नेपालमा सबै गा.वि.स.मा टेलिफोन सेवा पुगेको घोषण वि.सं.2067 आषाढ २९ गते
- नेपालमा सेलुलर मोबाइल फोन सेवाको सुरुवात कहिले भएको हो ? वि.सं. २०५६ बैशाख १
- नेपालमा प्रिपेड मोबाइल फोन सेवा कहिले देखि सुरु भएको हो ? वि.सं. २०६० भाद्र ६
- दूरसञ्चार सेवाको रेडियो फ्रिक्वन्सी बाँडफाँड तथा मूल्यसम्बन्धी नीति, २०६९ वि.सं. २०६९ कार्तिक १९ गते जारी
- गोरखापत्र संस्थानले नयाँ नेपाल निर्माण अभियान अन्तर्गत कति भाषामा समाचार, लेख रचना आदि प्रकाशन गर्दै आएको छ ?
३८ भाषामा पछिल्लो भाषा अछामी हो ।
- निजी क्षेत्रबाट प्रकाशित नेपालको पहिलो पत्रिका - जागरण साप्ताहिक
- विश्व हुलाक दिवस October ९,
- नेपाली वैज्ञानिक आभाष मास्के र हरिमान श्रेष्ठले बनाएको स्याट १ नामक भूउपग्रह , ८४१ दिन अन्तिरिक्षमा रहेर मिति २०७८।०६।१८ गते पृथ्वीमा खसेको छ । यस अन्तिरिक्ष यान २०७६ वैशाख ५ गते प्रक्षेपण गरिएको थियो । अन्तिरिक्षमा रहँदा पृथ्वीलाई १३ हजार ४५६ फन्को लगाएको थियो । सानो स्टार १ भूउपग्रह पुष २९, २०७८ मा प्रक्षेपण गरिएको । सौरभ पौडेल र जितेन थापा
- हाल नेपालमा टेलिफोन जनघनत्व २०७९ फागुन मसान्त सम्म १२५.७७%
- हाल नेपालमा इन्टरनेट जनघनत्व २०७९ फागुन मसान्त सम्म १३०.६४% पुगेको छ ।
- हाल नेपालमा २०७८ मंसिर मसान्त सम्म मोबाइल ब्रोडब्याड ९८.४६ %
- २०७९ फागुनसम्म सबै स्थानीय तहका कार्यालय र सबै वडा कार्यालय र ४३९० स्वास्थ्य केन्द्र र ५३१८ सामुदायिक माध्यामिक विद्यालयमा इन्टर्नेट सेवाको पहुँच पुगेको छ ।
- २०७९ फागुनसम्म जम्मा ७,९४४ पत्रपत्रिका दर्ता भएका छन् । दर्ताभएका पत्रपत्रिकामध्ये सबैभन्दा धेरै साप्ताहिक २,९७५ र सबैभन्दा कम अर्ध साप्ताहिक ४० वटा रहेका छन् भन् दैनिक ७९३ ।
- २०७९ फागुन मसान्तसम्म ७०९ एफ.एम र २४१ टेलिभिजन लाईसेन्स प्राप्त गरेका छन् ।

वैदेशिक रोजगार र विप्रेषण

- आ.व. २०७९ फागुनसम्म श्रम स्वीकृति लिई वैदेशिक रोजगारीमा गएका कामदारको संख्या ५५ लाख २६ हजार ७ सय ४ जना जसमध्ये पुरुषको ९४.४% रहेका छन् भने महिला ५.६ % रहेको छन् ।
- कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा विप्रेषण आप्रवाह क्षेत्रको योगदान कति रहेको छ २०.८ %
- नेपालमा प्रत्येक वर्ष श्रमबजारमा कति जनशक्ति ? ५ लाख
- श्रम सर्वेक्षण २०७४ अनुसार हाल बेरोजगारी दर कति रहेको छ ? ११.४%
- श्रम सर्वेक्षण २०७४ बेरोजगारी संख्या ९०८ हजार जसमध्ये पुरुष ५११ हजार महिला ३९७ हजार
- पान्थौ योजनामा बेरोजगारी दर कति पुर्‍याउने लक्ष्य राखिएको छ ६%
- वैदेशिक रोजगारमा गएका मध्ये दक्ष कामदार १.५%, अर्धदक्ष कामदार २४% अदक्ष कामदार ७४.५% रहेका छन्
- झल कार्यान्वयनमा रहेको रोजगार सम्बन्धी कानूनी व्यवस्था रोजगार नीति २०७१ र वैदेशिक रोजगार नीति २०६८ छ ।
- आ.व. २०७९/८० को वैदेशिक रोजगारीमा गएका कामदारका देशगत विवरण

देश	मलेशिया	कतार	साउदी अ.	युएइ	कुवेत	ओमान	जापान	अन्य मुलुक
प्रतिशत	२६.५%	२६.४%	१४.९%	२२ %	३.८%	०.९ %	०.५ %	४%

- वैदेशिक रोजगारीका लागि संस्थागत खुला गरिएका मुलुक १११ (अन्तिम सेसेल्स, २०७८ चैत्र ४) छन् भने व्यक्तिगत रूपमा १७८ देशलाई खुला गरिएको छ ।
- आ.व. २०७९/८० को फागुन महिनासम्मको अवधिमा वैदेशिक रोजगारीको सिलसिलामा ७८९ नेपाली नागरिकको मृत्यु भएको छ । जसमध्ये पुरुष ७६१ र महिला २८ जना ।

विद्युत सम्बन्धी

- २०७८ फागुन मसान्तसम्म विद्युत पहुँच पुगेको जनसंख्या ९५% पुगेको छ
- २०७८ फागुन मसान्तसम्म विद्युत जडित क्षमता २ हजार ६ सय ६६ मेगावाट रहेको छ ।
- जसमध्ये जलविद्युत २४४९ मेगावाट
- सौर्य प्लान्टबाट ७५.०४ मेगावाट
- थर्मल प्लान्टबाट उत्पादित ५३.४ मेगावाट
- वैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्रद्वारा ८४ मेगावट
- चिनी मिलबाट सह उत्पादन प्रविधि मार्फत ६ मेगावाट उत्पादन भएको छ ।
- नेपाल विद्युत प्राधिकरणको स्वामित्वमा सञ्चालित विद्युत परियोजनाबाट ६६१ मेगावाट र विद्युत प्राधिकरणको सहायक कम्पनीबाट ४७८ मेगावाट
- निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित विद्युत परियोजनाबाट १ हजार ५ सय २७ मेगावाट
- २०७९ फागुन मसान्तसम्म विद्युत उपयोग गर्ने ग्राहकको संख्या ५२ लाख २० हजार (सामुदायिक संस्था बाहेक)
- आ.व २०७९/८० सम्ममा जलविद्युत आयोजना ४३ सम्पन्न भई थप ७१३ मेगावाट जलविद्युत हुने अनुमान छ ।
- नविकरणीय उर्जाको पहुँच पुगेको जनसंख्या ७.५ प्रतिशत रहेको छ । २०७८ फागुनमसान्तसम्म ६.९ प्रतिशत रहेको छ ।
- आ.व २०७९/८० को फागुन मसान्तसम्म लघु तथा साना जलविद्युत आयोजनाबाट १७४८ किलोवाट विद्युत उत्पादन भएको छ

- आ.व २०७९/८० को फागुन मसान्तसम्म राष्ट्रिय प्रसारण लाइन (६६ के.भी. र सो भन्दा माथि) ५६६९ सर्किट किलोवाट पुगेको छ। ३३ के.भी. र सोभन्दा कम १ लाख ३६ हजार ५ सय ९५ सर्किट किलोमिटर पुगेको छ।
- आ.व २०७९/८० को फागुन मसान्तसम्म बायो ग्याँसतर्फ ३०६१ प्लान्ट जडान भएको छ।
- आ.व २०७९/८० को फागुन मसान्तसम्म निजी क्षेत्रका जलविद्युत कम्पनीलाई थप ९८८.७२ मेगावाट जडित क्षमता बराबरको १७ आयोजनाको विद्युत उत्पादन सर्वेक्षण अनुमतिपत्र जारी भएको छ। हालसम्म २३५ आयोजनाको ८,६६७ मेगावाट जडित क्षमता बराबर विद्युत उत्पादनको सर्वेक्षण अनुमतिपत्र जारी भएको छ।
- सवैभन्दा बढी विद्युत उत्पादन भएको प्रदेश बागमती ११४९ मेगावाट
- सवैभन्दा कम विद्युत उत्पादन भएको कर्णाली प्रदेश १६ मेगावाट
- प्रदेशगत विद्युत अवस्था

प्रदेश	विद्युत पहुँच पुगेको जनसंख्या%	विद्युत उत्पादन मेगावाट
कोशी	९७%	४७४
मधेश	१०० %	२५
बागमती	९६%	११४९
गण्डकी	९८%	७३३
लुम्बिनी	९५%	३६
कर्णाली	४४ %	१६
सुदुरपश्चिम	७३ %	१०८

सवैभन्दा पहिला स्थापना भएका ५ जलविद्युत आयोजनाहरू

- ❖ १. फर्पिङ जलविद्युत आयोजना ५०० किलोवाट वि.सं. १९६८ बेलायत सरकारको सहयोग
- ❖ २. सुन्दरीजल जलविद्युत आयोजना ६४० किलोवाट वि.सं. १९९२ नेपाल सरकार
- ❖ ३. पनौति जलविद्युत आयोजना २४०० किलोवाट वि.सं. २०२२ रुस सरकारको सहयोग
- ❖ ४. त्रिशुली जलविद्युत आयोजना २१००० किलोवाट वि.सं. २०२३ भारत र टर्की सरकारको सहयोग
- ❖ ५. पोखरा जलविद्युत आयोजना १०८८ किलोवाट वि.सं. २०२४ भारत सरकारको सहयोग

सवैभन्दा सस्तो विद्युत उत्पादन चिलिमे जलविद्युत आयोजना २२.१ मेगावाट प्रतियुनिट २.९०

तामाकोशको सिलन्यास २०६८ जेष्ठ ४ गते सम्पन्न भएको थियो भने उत्पादन शुरु वि.सं. २०७८ आषाढ २१ गते

पन्ध्रौ योजनाका मुख्य मुख्य लक्ष्यहरु

क्र.सं.	राष्ट्रिय लक्ष्य, गन्तव्य र सूचक	एकाइ	आ. बं. २०८०/८१ को लक्ष्य (पञ्चवर्षिय)	आ. बं. २१००/२१०१ को लक्ष्य (दीर्घकालिन)
१.	आर्थिक बृद्धिदर (औषत)	प्रतिशत	१०.३	१०.५
२.	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रमा योगदान	प्रतिशत	२३	९
३.	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा उद्योग क्षेत्रमा योगदान	प्रतिशत	१८.१	३०
४.	कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा सेवा क्षेत्रमा योगदान	प्रतिशत	५८.९	६१
५.	प्रतिव्यक्ति राष्ट्रिय आय	अमेरिकी डलर	१५९५	१२१००
६.	निरपेक्ष गरिवी	प्रतिशत	९.५	०
७.	बहुआयामिक गरिवी	प्रतिशत	११.५	३
८.	सम्पत्तीमा आधारित गिनी गुणङ्क	गुणक	०.२९	०.२५
९.	रोजगारीमा औपचारिक क्षेत्रको हिस्सा	प्रतिशत	५०	७०
१०.	विद्युत उत्पादन (जडित क्षमता)	मेगावाट	५८२०	४०,०००
११.	विद्युत पहुँच प्राप्त परिवार	प्रतिशत	१००	१००
१२.	प्रतिव्यक्ति विद्युत उपभोग	किलोवाट घण्टा	७००	३५००
१३.	रेलमार्ग	कि.मी.	३४८	२२००
१४.	इन्टर्नेट पहुँच प्राप्त जनसंख्या	प्रतिशत	८०	१००
१५.	अपेक्षित आयु	वर्ष	७२	८०
१६.	मातृ मृत्युदर प्रतिलाख जीवित जन्ममा	ज्ना	९९	२०
१७.	पाँच वर्ष मुनिको बाल मृत्युदर (प्रतिहजार जीवित जन्ममा)	ज्ना	२४	८
१८.	साक्षरता दर (१५ वर्ष माथि)	प्रतिशत	९५	९९
१९.	माध्यमिक तह (९-१२) मा खुद भर्नादर	प्रतिशत	६५	९५
२०.	उच्च शिक्षामा कुल भर्नादर	प्रतिशत	२२	४०
२१.	उच्च मध्यम स्तरको खानेपानी सुविधा पुगेको जनसंख्या	प्रतिशत	४०	९५
२२.	लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.९६३	०.९९
२३.	मानव विकास सूचकाङ्क	सूचकाङ्क	०.६२४	०.७६०
२४.	नागरिक सन्तुष्टिको अनुभूति	सूचकाङ्क	५.१	
२५.	सडक घनत्व	कि.मी. प्रति वर्ग कि.मी.	०.७४	
२६.	प्रति पर्यटक खर्च (प्रति दिन)	अमेरिकी डलर	१००	
२७.	मातृ भाषामा पठनपाठन हुने विद्यालय	संख्या	३२४	
२८.	राष्ट्रिय बजेटमा सामाजिक सुरक्षा खर्च	प्रतिशत	१३.७	
२९.	वनजंगल घनत्व	रुख प्रतिहेक्टर	४५०	
३०.	बाह्रौ महिना सिंचाई सुविधा पुगेको जमिन	प्रतिशत	५०	

- पन्ध्रौ योजनाको अन्त्यसम्म कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान २२.३ प्रतिशत हुने अपेक्षा रहेको छ। कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व ३.१ बट ४ मे.ट. प्रतिहेक्टर पुगेको हुने,बालिहरुको विउ प्रतिस्थापन २५ प्रतिशत पुगेको हुनेछ।
- पन्ध्रौ योजनाको अन्त्य सम्म कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा उत्पादनमुलक उद्योगको योगदान ६.५ प्रतिशत पुगेको हुनेछ। औद्योगिक पूर्वाधार विकास सहित ३५१ उद्योग ग्राम, १५ वटा औद्योगिक क्षेत्र, र ५ विशेष आर्थिक क्षेत्र स्थापना भई उद्योग सञ्चालन हुने अपेक्षा गरिएको छ।
- पन्ध्रौ योजनाको अन्त्यसम्म विदेशी पर्यटक आगमन संख्या ३५ लाख पुग्ने, औषत बसाई १५ दिन र औषत खर्च १०० अमेरिकी डलर हुने र कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा पर्यटन क्षेत्रको योगदान १० प्रतिशत हुने अपेक्षा रहेको छ।
- पन्ध्रौ योजनाको अन्त्यसम्म निर्यात आयात अनुपात १:१० प्रतिशत हुने

राष्ट्रिय गौरवका आयोजना National Pride Projects.

1. Gautam Buddha International Airport project.
2. Pokhara International Airport Project.
3. Nigadh International Airport Project.
4. Pashupati Area Development Trust.
5. Lumbini Development Trust.
6. Rastrapati chure-terai Madhesh Conservation programme
7. Melamchi drinking water project.
8. Upper tamakoshi Hydropower Project.
9. Budhigandaki Reservore Hydropower project.
10. West Seti Hydropower project.
11. Electricity Transmission project MCC-Nepal
12. Bheri-babai Diversion Multipurpose project.
13. Babai Irrigation project.
14. Rani Jamara kulariya Irrigation project.
15. Sikta irrigation project.
16. Kathmandu Terai Madhesh Fast-track project
17. Mid-hill (pushpalal) Highway project.
18. Postal Highway project.
19. Koshi Highway project
20. Kaligandaki Corridor Project.
21. Karnali Corridor Project 528 km
22. East- West Railways project
23. Kathmandu Metrorail project.